

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. PLINII|| SECVNDI|| HISTORIAE|| MVNDI|| LIBRI XXXVII,||

Plinius Secundus, Gaius

[Lugduni], 1582

Liber VII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1752](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1752)

Septentrionalia Armeniæ, Apolloniam supra Rhyndacum, Nicomediam, Nicæam, Chalcedonem, Byzantium, Lyfimachiam, Cherrhonesum, Melanem sinum, Abderam, Samothraciam, Maroneam, Ænum, Beslicam, Thraciam mediam, Pæoniam, Illyrios, Dyrrhachium, Canusium, Apuliæ extima, Campaniam & Hetruriam, Pisas, Lunam, Lucam, Genuam, Liguriam, Antipolin, Massiliam, Narboné, Tarraconem, Hispaniam Tarraconensem mediam, & inde per Lusitaniam. Gnomoni pedes nouem, umbre octo. Longissima diei spatia, horarum æquinoctialium quindecim, addita nona parte vnus horæ: aut, vt Nigidio placuit, quinta. Septimo diuisio ab altera Caspij maris ora incipit: caditque supra Callatim, Bosphorum, Borysthenem, Tomos, Thraciæ auersa, Triballos, Illyrici reliqua, Adriaticum mare, Aquileiam, Altinum, Venetiam, Vicetiam, Patauium, Veronam, Cremonam, Rauennam, Anconam, Picenum, Marfos, Pelignos, Sabinos, Umbriam, Ariminum, Bononiam, Placentiam, Mediolanum, omniæque ab Apennino: trãsque Alpes, Galliam Aquitanicam, Viennam, Pyrenæum, Celtiberiam. Umbilico trigintaquinque pedum, umbre trigintafex, vt tamen in parte Venetiæ exæquetur umbra Gnomoni: amplissima dies horarum æquinoctialium quindecim, & quintarum partium horæ trium. Hactenus antiquorum exacta celebrauimus. Sequentium diligentissimi, quod superest terrarum tribus assignauere segmentis. A Tanai per Mæotinicum lacum & Sarmatas vsque Borysthenem, atque ita per Dacos partemque Germaniæ, Gallias, Oceani litora amplexi, quod esset horarum sedecim. Alterum per Hyperboreos & Britanniam, horarum decem & septem. Postremo Scythicum à Rhiphæis iugis in Thulen, in quo dies continuarentur (vt diximus) noctesque per vices. Iidem & ante principia, quæ fecimus, posuere circulos duos. Primum per insulam Meroën, & Ptolemaidem, in Rubro mari ad elephantorum venatus conditam: vbi longissimus dies duodecim horarum esset, dimidia hora amplior. Secundum per Syenen Ægypti euntem, qui esset horarum tredecim. Iidemque singulis dimidia horarum spatia vsque vltimum adiecere circulis. Et hactenus de terris.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIÆ
LIBER VII.

PRO O E M I V M.

VNDVS, & in eo terræ, gentes, maria, insulæ, insignes vrbes, ad hunc modum se habent. Animantium in eodem natura, nullius propè partis contemplatione minor est, si quidem omnia exequi humanus animus queat. Principium iure tribuetur homini, cuius causa videtur cuncta alia genuisse natura, magna & sæua mercede contra tanta sua munera: vt non sit satis æstimare, parens melior homini, an tristior nouerca fuerit. Ante omnia vnus animantium cunctorum, alienis velat opibus: cæteris variè tegumenta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, villos, fetas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera. Truncos etiam arborésque cortice, interdum gemino, à frigoribus & calore tutata est. Hominem tantum nudum, & in nuda humo, natali die abiicit ad vagitus statim & ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lacrymas, & has protinus vitæ principio. At Hercule risus, præcox ille & celerrimus, ante quadragesimum diem nulli datur. Ab hoc lucis rudimento, quæ ne feras quidem inter nos genitas, vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus: itaque feliciter natus iacet, manibus pedibusque deuinctis, flēs, animal cæteris imperaturum: & à suppliciis vitam

auspicatur, vnam tantum ob culpam, quia natum est. Heu dementiam ab iis initiis existimantium ad superbiam se genitos. Prima roboris spes, primumque temporis munus quadrupedi similem facit. Quando homini incessus? quando vox? quando firmum cibus os? quandiu palpitans vertex, summæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Iam morbi, totque medicinarum contra mala excogitata, & hæ quoque subinde nouitatibus vitæ. Cætera sentire naturam suam, alia pernicitatem usurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare: hominem scire nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci: breuiterque non aliud naturæ sponte, quam fere. Itaque multi extitere, qui non nasci optimū censerent, aut quàm ocyssimè aboleri. Vni animantium luctus est datus, vni luxuria, & quidem innumerabilibus modis, ac per singula mēbra: vni ambitio, vni auaritia, vni im-¹⁰ mensa viuendi cupido, vni superstitio, vni sepulturæ cura, atque etiam post se de futuro.

Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido maior, nulli pauor cōfusior, nulli rabies acrior. Denique cætera animantia in suo genere probè degunt: congregari videmus, & stare contra dissimilia: Leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diuersa genera, sæuiunt. At Hercule homini plurima ex homine sunt mala.

Gentium mirabiles figurae.

CAPVT I.

ET de vniuersitate quidem generis humani, magna ex parte in relatione gentium diximus. Neque enim ritus morésque nunc tractamus innumeros, ac totidē penè, quot sunt hominum cœtus, quædam tamen non omittenda ducō, maximeq; longiùs à mari²⁰ degentiū: in quibus prodigiosa aliqua & incredibilia multis visum iri haud dubito. Quis enim Æthiopas, antequàm cerneret, credidit? aut quid non miraculo est cum primum in notitiam venit? Quàm multa fieri non posse, priusquàm sint facta, iudicantur? Naturæ verò rerum vis atque maiestas, in omnibus momentis fide caret: si quis modò partes eius, ac non totam complectatur animo. Ne pauones, aut tigrum, pantherarumque maculas, & tot animalium picturas commemorem, paruum dictu, sed immensum æstimatione, tot gentium sermones, tot linguæ, tãta loquendi varietas, vt externus alieno penè non sit hominis vice. Iam in facie vultuque nostro, cum sint decem aut paulò plura mēbra, nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere: quod ars nulla in paucis numero præstet affectando. Nec tamen ego in plerisque eorum obstringam fidē³⁰ meam, potiùsque ad autores relegabo, qui dubiis reddentur omnibus: modò ne sit fastidio Græcos sequi, tanto maiore eorum diligentia, vel cura vetustiore.

De Scythis & aliarum diuersitate gentium.

CAP. II.

ESSE Scytharum genera, & quidem plura, quæ corporibus humanis vescerentur, indicauimus. Id ipsum incredibile fortasse, ni cogitemus in medio orbe terrarum, ac Sicilia & Italia fuisse gentes huius monstri, Cyclopa & Lestrigonas, & nuperrimè trans Alpes hominem immolari gentium earum more solitum: quod paulum à mādendo abest: Sed & iuxta eos, qui sunt ad Septentrionem versi, haud procul ab ipso Aquilonis exortu, specūque eius dicto, quem locum^a Gesclitron appellant, produntur Arimaspi, quos diximus, vno oculo in fronte media insignes: quibus assiduè bellum esse circa metalla cum⁴⁰ gryphis, ferarum volucris genere, quale vulgò traditur, eruente ex cuniculis aurum, mira cupiditate & feris custodientibus, & Arimaspiis rapientibus, multi, sed maximè illustres Herodotus, & Aristæas Proconnesius scribunt. Super alios autē Anthropophagos Scythas, in quadam conualle magna Imai montis, regio est, quæ vocatur Abrimon, in qua syluestres viuunt homines, auersis post crura plantis, eximia velocitatis, passim cum feris vagantes. Hos in alio non spirare cælo, ideòque ad finitimos reges nō pertrahi, neque ad Alexandrum Magnum pertractos, Beton itinerum eius mensor prodidit. Priores Anthropophagos, quos ad Septentrionem esse diximus decem dierum itinere supra Borysthenem amnem, ossibus humanorum capitum bibere, cutibusque cum capillo pro⁵⁰ mantelibus ante pectora vti, Ifigonus Nicænsis. Idem in Albania gigni quosdā glauca oculorum acie, à pueritia statim canos, qui noctu plusquàm interdiu cernant

apud Gallos

^a T. Gesclitron, i. terræ claustrum.

^b Mantelia quæ hic intel- ligat Plinius, explicat Cæsar. Rodig. Antiq. lect. libr. 16. cap. 10. ^c T. Sicentis

Idem

Idem itinere dierum x. supra Borysthenem, Sauromatas tertio die cibum capere semper. Crates Pergamenus in Hellesponto circa Parium, genus hominum fuisse tradit, quos Ophiogenes vocat serpentum ictu contactu leuare solitos, & manu imposita venena extrahere corpori. Varro etiam nunc esse paucos ibi, quorum saliuæ contra ictus serpentum medeantur. Similis & in Africa gens Psyllorum fuit, vt Agatharchides scribit, à Psyllo rege dicta, cuius sepulcrum in parte Syrtium maiorum est. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, vt cuius odore sopirent eas. Mos verò, liberos genitos protinus obiciendi sæuissimis earum, eoque genere pudicitiam coniugum experiendi, non profugientibus adulterino sanguine natos serpentibus. Hæc gens ipsa
 10 quidem prope internicione sublata est à Nasamonibus, qui nunc eas tenent sedes: genus tamen hominum ex his qui profugerat, aut cum pugnatum est, abfuerant, hodiè que remanet in paucis. Simile & in Italia Marforum gentis durat, quos à Circes filio ortos ferunt, & ideo inesse iis vim naturalem eam. Et tamè omnibus hominibus contra serpentes inest venenum: feruntque ^a ictas saliuæ, vt feruentis aquæ contactum fugere. Quod
 si in fauces penetrauerit, etiam mori: idque maximè humani ieiuni oris. Supra Nasamonas confinèsq; illis Machlyas, Androgynos esse vtriusq; nature, inter se vicibus coeutes, Calliphanes tradit. Aristoteles adiicit, dextram mammam iis virilem, læuam muliebrem esse. In eadem Africa familias quasdam effascinantium, Isigonus & Nymphodorus tradunt: quarum laudatione intereant probata, arefcant arbores, emorianur infan-
 20 tes. Esse eiusdem generis in Triballis & Illyriis, adiicit Isigonus, qui visu quoque effascinant, interimantque quos diutius intueantur, iratis præcipuè oculis: quod eorum malum facilius sentire puberes. Notabilius esse quod pupillas binas in oculis singulis habeant. Huius generis & foeminas in Scythia, quæ vocantur Bithyæ, prodit Apollonides. Philarchus & in Ponto Thibiorum genus, multosque alios eiusdem nature: quorum notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiem. Eosdem præterea non posse mergi, ne veste quidè degrauiatos. Haud dissimile iis genus ^b Pharnacum in Æthiopia prodidit Damon, quorum sudor tabem contactis corporibus afferat. Foeminas quidem omnes vbique visu nocere, quæ duplices pupillas habeant, Cicero quoque apud nos autor est. Adeò nature, cum ferarum morem vescendi humanis visceribus in homine genuisset, gignere etiam in toto corpore & in quorundam oculis quoque venena placuit: ne quid vsquam mali esset, quod in homine non esset. Haud procul vrbe Roma in Faliscorum agro familie sunt pauca, quæ vocantur Hirpiæ: quæ sacrificio annuo, quod fit ad montem Soractem Apollini, super ambustam ligni struem ambulantes non aduruntur. Et ob id perpetuo senatusconsulto militiae omniumque aliorum munerum vacationem habent. Quorundam corpore partes nascuntur ad aliqua mirabiles: sicut Pyrrho regi pollex in dextero pede: cuius tactu lienosis medebatur. Hunc cremari cum reliquo corpore non potuisse tradunt, conditumque loculo in templo. Præcipuè India Æthiopyumque tractus, miraculis scatent. Maxima in India gignuntur animalia. Indicio sunt canes grandiores cæteris. Arbores quidem tantæ proceritatis traduntur,
 40 vt sagittis superari nequeant. Hæc facit vbertas soli, temperies cæli, aquarum abundantia (si libeat credere) vt sub vna ficu turmæ condantur equitum. Arundines verò tantæ proceritatis, vt singula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. Multos ibi quina cubita constat longitudine excedere: non expuere: non capitis, aut dentium, aut oculorum vllo dolore affici, rarò aliarum corporis partium: tam moderato Solis vapore durari. Philsophos eorum quos Gymnosophistas vocant, ab exortu ad Occasum præstare, contuentes Solem immobilibus oculis: feruentibus harenis toto die alternis pedibus insistere. In monte, cui nomen est Milo, homines esse auersis plantis, octonos digitos in singulis pedibus habentes, autor est Megasthenes. In multis autem montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus velari, pro
 50 voce latratum edere, vnguibus armatum venatu & aucupio vesci. Horum supra centum viginti millia fuisse prodente se, Ctesias scribit: & in quadam gente India, foeminas semel

a ictu saliuæ
vt feruentis
aquæ conta-
ctu fugere;

x. Ant. Muret:
lib. 1. v. 1. lect:
cap. 2.

97. Valles. Je
fac. Mont. de
suisin gize abis
cubi tradantur.

b Triballia:
cum

^a T. Monocoli in vita parere, genitōsque confestim canescere. Itē hominum genus, qui^a Monosceli vo-
 carentur, singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum: eosdēque Sciopodas vocari,
 quōd in maiori æstu humriacentes resupini, vmbra se pedum protegant: non longē eos
^b T. Trogloditis abesse. Rursusque ab his Occidentem versus quōsdam sine ceruice, ocu-
 los in humeris habentes. Sunt & Satyri Subfolanis Indorum montibus (Cartadulorum
^c recti dicitur regio) perniciosissimum animal: tum quadrupedes, tum^b rectē currentes huma-
 na effigie, propter velocitatem, nisi senes aut ægri, non capiuntur. Choromandarum gen-
 tem vocat Tauron sylvestrem sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis
 glaucis, dentibus caninis. Eudoxus in Meridianis Indiæ viris plantas esse cubitales: fœ-
 minis adeo paruas, vt Struthopodes appellentur. Megasthenes gentem inter Nomadas
 Indos narium loco foramina tantum habentem, anguim modo loripedem, vocari Sy-
 rictas. Ad extremos fines Indiæ ab Oriente circa fontem Gangis, Astomorum gentem
 sine ore, corpore toto hirtam vestiri frondium lanugine, halitu tantum viuentem, &
 odore, quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumque potum: tantum radicum
 florumque varios odores & sylvestrium malorum, quæ secum portant longiore itinere,
 ne desit olfactus: grauiore paulo odore haud difficulter exanimari. Supra hos extrema
^d T. Pygmalique in parte montium Spithamæi^d Pygmæi narrantur, ternas spithamas lōgitudine, hoc est,
 ternos doctantes non excedentes, salubri cælo, semp̄que vernante, montibus ab Aquilone
 oppositis: quos à gruibus infestari Homerus quoque prodidit. Fama est, insidentes
 arietum caprarumque dorsis, armatos sagittis veris tempore vniuerso agmine ad mare²⁰
 descendere, & oua pullosque earum alitum consumere: ternis expeditionem eam men-
 sibus confici, aliter futuris gregibus non resisti. Casas eorum luto pennisque, & ouorum
 putaminibus construi. Aristoteles in cauernis viuere Pygmæos tradit. Cetera de his, vt
 reliqui. Cynos Indorum genus Isigonus annis centenis quadragenis viuere. Itē Æthio-
 pas Macrobios & Seras existimat, & qui Athon montem incolant: hos quidem, quia vi-
 perinis carnibus alantur: itaque nec capiti, nec vestibus eorum noxia corpori inesse ani-
 malia. Onescritus, quibus in locis Indiæ vmbra nō sint, corpora hominum cubitorum
 quinum & binorum palmorum existere, & viuere annos centum triginta, nec senescere,
 sed, vt medio æuo, mori. Crates Pergamenus Indos, qui centenos annos excedat, Gym-
 netas appellat, non pauci Macrobios. Ctesias gentem ex his quæ appellatur Padoræ, in³⁰
 conuallibus sitam, annos ducenos viuere, in iuuenta cādido capillo, qui in senectute ni-
 grescat. Contra alios quadagenos non excedere annos, iunctos Macrobiis, quorum fœ-
 minæ semel pariāt: idque & Agatharchides tradit. Præterea locustis eos ali, & esse perni-
 ces. Mandrorum nomen iis dedit Clitarchus, & Megasthenes, trecētōsque eorum vicos
 annumerat. Fœminas septimo ætatis anno parere, senectā quadragesimo anno acceden-
 te. Artemidorus, in Taprobana insula lōgissimam vitam sine vlllo corporis languore tra-
 duci. Duris, Indorum quōsdā cum feris coire, mistosque & semiferos esse partus. In Cal-
 lingis eiusdem Indiæ gente quinquennes concipere fœminas, octauum vitæ annū non
 excedere. Et alibi cauda villosa homines nasci pernicitatis eximie, alios auribus totos
 contegi. Oritas ab Indis Arbis fluuius determinat. Ii nullum alium cibum nouere, quàm⁴⁰
 piscium, quos vnguibus dissectos Sole torreat: atque ita panem ex his faciunt, vt refert
 Clitarchus. Troglodytas super Æthiopiam velociore esse equis, Pergamenus Crates.
 Item Æthiopas octona cubita longitudine excedere. Syrbotas vocari gentem eam No-
 madum Æthiopum, secundum flumen Astapum ad Septentrionem vergentium. Gens
 Menisminorum appellata, abest ab Oceano dierum itinere viginti, animalium, quæ Cy-
 nocephalos vocamus, lacte viuunt, quorum armenta pascit maribus interemptis, præter-
 quam sobolis causa. In Africa solitudinibus hominum species obuię subinde fiunt, mo-
 mentoque euanescent. Hæc atq; talia ex hominum genere ludibria sibi, nobis miracu-
 la, ingeniosa fecit natura. Et singula quidem, quæ facit indies, ac propè horas, quis enu-
 merare valeat? Ad detegendam eius potentiam, satis sit inter prodigia posuisse gentes.⁵⁰
 Hinc ad confessa in homine pauca.

De prodigiosis partibus.

CAP. III.

Tergeminos nasci certum est, Horatorum Curiatorumque exemplo: supra inter ostenta ducitur, præterquam in Ægypto, ubi fœtifer potu Nilus. Annis proximis, supremis Diui Augusti, Fausta quædam è plebe, Ostiæ duos mares, totidem fœminas enixa, famem, quæ consecuta est, portendit haud dubiè. Reperitur & in Peloponneso quinos quater enixa, maioremque partem ex omni eius vixisse partu. Et in Ægypto septenos vno vtero simul gigni, autor est Trogus. Gignuntur & vtriusque sexus, quos Hermaphroditos vocamus, olim Androgynos vocatos, & in prodigiis habitos, nunc verò in deliciis. Pompeius Magnus in ornamenti theatri mirabiles fama posuit effigies, ob id diligentius magnorum artificum ingeniis elaboratas: inter quas legitur Eutyche, à xx. liberis rogo illata Trallibus, enixa xxx. partus. Alcippe elephantum, quanquam id inter ostenta est. Nanque & serpentem peperit inter initia Marfici belli ancilla. Multiformes pluribus modis inter monstra partus eduntur. Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interiisse. Et nos principatu eius allatum illi ex Ægypto in melle vidimus. Est inter exempla, in vteru protinus reuersus infans Sagunti, quo anno ab Annibale deleta est.

De mutatione sexus, & geminis partibus.

CAP. IIII.

Ex fœminis mutari in mares, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino coss. Cassini puerum factum ex virgine sub parentibus, iussuque Aruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit, visum à se Argis Arescontem, cui nomen Arescusæ fuisset, nupfisse etiam, mox barbam & virilitatem prouenisse, vxoremque duxisse. Eiusdem sortis & Smyrnæ puerum à se visum. Ipse in Africa vidi mutatum in marem nuptiarum die, L. Cossicium ciuem Tisdritanum. Editis geminis raram esse, aut puerperæ, aut puerperio, præterquam alteri, vitam, si verò vtriusque sexus editi sint gemini, rariorem vtrique salutem, fœminas gigni celerius, quam mares, sicut celerius fenescere. Sæpius in vtero moueri mares, & in dextera ferè geri parte, in læua fœminas, constat.

De homine generando, & pariendi tempore per illustria exempla à mensibus septem, ad vndecim.

CAP. V.

Cæteris animantibus statum, & pariendi, & partus gerendi tempus est: homo toto anno, & incerto gignitur spatio. Alius septimo mense, alius octauo, & vsque ad initia decimi vndecimique. Ante septimum mensem haud vnquam vitalis est. Septimo nisi pridie postero ve plenilunij die, aut interlunio concepti nascuntur. Translatitium in Ægypto est & octauo gigni. Iam quidem & in Italia tales partus esse vitales, contra priorum opiniones. Variant hæc pluribus modis. Vestilia C. Herdicij, ac postea Pomponij atque Orfiti clarissimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronij septimo mense genuit, Suillium Rufum vndecimo, Corbulonem septimo, vtrunq; Cossulem: postea Cæsoniam Caij principis coniugem, octauo. In quo mensem numero genitis, intra quadragesimum diè maximus labor. Grauidis autem quarto & octauo mense, letalesque in iis abortus. Massurius autor est, L. Papyrium Prætorem, secundo hærede lege agente, bonorum possessionem cõtra eum dedisse, eum mater partum se xiiij. mensibus diceret tulisse, quoniam nullum certum tempus pariendi statutum videretur.

De conceptibus, & signa sexus in grauidis præuenientia partum.

CAP. VI.

A conceptu decimo die dolores capitis, oculorum vertigines tenebræque, fastidium in cibus, redundatio stomachi, indices sunt hominis inchoati. Melior color marem ferenti, & facilior partus: motus in vtero quadragesimo die. Contraria omnia in altero sexu: ingestabile onus, crurum & inguinum leuis tumor. Primus autem nonagesimo die motus. Sed plurimum languoris in vtroq; sexu, capillu germinante partu, & in plenilunio: quod tempus editos quoque infantes præcipue infestat. Adeoque incessus, atque omne, quicquid dici potest, in grauida refert: vt falsioribus cibus vsæ, carètè vnguiculis

a Contrâ Aristoteles Nish. animal. lib. 7. c. p. 3. omnesque tñ medicum Philosophum marem tradit celerius, quam fœminam, & in vtero perfici. & in lucem progredi. Quod fit, vt nonnulli hoc in loco Gignere mares, licet legere, quâ Gigni, hoc scilicet, fœminas sobolis procreationi celerius maturas fieri, quâ mares.

partum edant: & si respirauere, difficilius enitantur. Oscitatio quidem in enixu leralis est: sicut sternuisse à coitu abortiuum.

De conceptu hominum & generatione.

CAP. VII.

Miseret atque etiam pudet æstimantem quàm sit friuola animalium superbissimi origo, cum plerunque abortus causa fiat odor à lucernarum extinctu. His principiis nascuntur tyranni, his carnifex animus. Tu qui corporis viribus fidis, tu qui fortunæ munera amplexaris, & te ne alumnum quidem eius existimas, sed partum: tu cuius semper in victoria est mens, tu qui te Deum credis, aliquo successu tumens, tanti perire potuisti: atque etiam hodie minoris potes, quantulo serpentis ictus dente: aut etiam, vt Anacreon poëta, acino vuæ passæ: vt Fabius Senator a Prætor, in lactis hauſtu vno pilo a potu in la-
cis hauſtu
vno pilo
strangulatus. Is demum profectò vitam æqua lance pensabit, qui semper fragilitatis hu-
manæ memor fuerit.

De Agrippis.

CAP. VIII.

In pedes procedere nascentem, contra naturam est: quo argumento eos appellauere Agrippas, vt ægrè partos: qualiter M. Agrippam ferunt genitum vnico propè felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quanquam is quoque aduersa pedum valetudine, misera iuuenta, exercito æuo inter arma mortésque, ad noxia successu, infelici terris stirpe omni, sed per vtrasque b Agrippinas maximè, quæ Caium & Domitium Neronem principes genuere, totidem faces generis humani: præterea breuitate æui quinquagesimo vno raptus anno, in tormentis adulteriorum coniugis, focerique 20
prægravi seruitio, luisse augurium præposteri natalis existimatur. Neronem quoque paulò antè principem, & toto principatu suo hostem generis humani, pedibus genitum parens eius scribit Agrippina. Ritu naturæ capite hominem gigni mos est, pedibus efferri.

*Agrippinam
Claudij Com-
mentarium e-
didisse de vita
sua suorumque
casibus, autor
est Cornel. Ta-
citus Annal.
lib. 4.*

Construosi partus excisi vtero.

CAP. IX.

Avſpicatius enecta parente gignuntur: sicut Scipio Africanus prior natus, primusque Cæsarum à cæso matris vtero dictus: qua de causa & Cæsones appellati. Simili modo natus & Manlius, qui Carthaginem cum exercitu intrauit.

Qui sint Uopisci.

CAP. X.

Vopiscos appellabant è geminis, qui retenti vtero nascerentur, altero interempto ab-
ortu. Nanque maxima, & rara, circa hoc miracula existunt.

Exempla numerosa sobolis.

CAP. XI.

Præter mulierem, pauca animalia coitum nouere grauida. Vnum quidem omnino, aut alterum, superfœtat. Extat in monumētis etiam medicorum, & quibus talia confectari curæ fuit, vno abortu xij. puerperia egesta. Sed vbi paululum tēporis inter duos conceptus intercessit, vterque perfertur: vt in Hercule & Iphiclo fratre eius apparuit, & in ea, quæ gemino partu, alterum marito similem, alterum adultero genuit: Item in Proconnesia ancilla, quæ eiufdem diei coitu, alterum domino similem, alterum procuratori eius: & in alia, quæ vnum iusto partu, quinque mensium alterum edidit. Rursus in alia, quæ septem mensium edito puerperio, c infecutis mensibus geminos enixa est. Iam illa 40
vulgata, variè ex integris truncos gigni, ex truncis integros, eadēque parte truncos: signa quædam, nauosque, & cicatrices etiam regenerari. Quarto partu Dacorum originis nota in brachio redditur.

*e tribus secu-
dis*

Exempla similitudinum.

CAP. XII.

In Lepidorum gente tres, intermisso ordine, obducto membrana oculo, genitos accepimus. Similes quidem alios auo: & ex geminis quoque alterum patri, alterum matri: annoque post genitum, maiori similem fuisse, vt geminum. Quasdam sibi similes semper parere, quasdam viro, quasdam nulli, quasdam fœminam patri, marē sibi. Indubitatum exemplum est Nicæi nobilis pyctæ Byzantij geniti, qui adulterio Æthiopis nata matre, nil à cæteris colore differente, ipse auum regenerauit Æthiopem. Similitudinum qui- 50
dem in mente reputatio est, & in qua credantur multa fortuita pollere, visus, auditus, memoria,

memoria, haustaque imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam vtriuslibet animum subito transuolans, effingere similitudinem aut miscere existimatur. Ideoque plures in homine, quam in cæteris omnibus animalibus differentie, quoniam velocitas cogitationum, animique celeritas, & ingenij varietas multiformes notas imprimit: cum cæteris animantibus immobiles sint animi, & similes omnibus, singulisque in suo cuique genere. Antiocho regi Syriæ, è plebe nomine Artemon intantum similis fuit, vt Laodice coniunx regia, necato iam Antiocho, mimum per eum commendationis, regni que successio nis peregerit. Magno Pompeio Vibius quidam è plebe, & Publicius etiam seruitute liberatus, indiscreta propè specie fuere similes, illud os probum reddentes, ipsumque honorem eximia frontis. Qualis causa patri quoque eius, Menogenis coci sui cognomen imposuit, iam Strabonis à specie oculorum habenti, vitium imitata & in seruo: Scipioni Serapionis: is erat suarij negotiatoris vile mancipium. Eiusdem familiae Scipioni post eum cognomen Salutio Mimus dedit: sicut Spinter secundarum, tertiarumque Pamphilus, collegio Lentuli & Metelli coss. In quo perquam importunè fortuitum hoc quoque fuit, duorum simul Consulium in scenam imagines cerni. E diuerso L. Plancus orator, histrioni Rubrio cognomen imposuit. Rursus Curioni patri Burbuleius, itémque Mefalæ Censorio Menogenes, perinde histriones. Suræ quidem Proconsulis etiam rictum in loquendo, contractionemque linguæ, & sermonis tumultum, non imaginem modò, piscator quidam in Sicilia reddidit. Cassio Seuero celebri oratori, armentarij Mirmillonis obiecta similitudo est. Toranius M. Antonio iam Triumuiro, eximios forma pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, vt geminos vendidit: tanta vnitas erat. Postquam deinde sermone puerorum detecta fraude à furente increpitus Antonio est, inter alia magnitudinem pretij conquerente (nam ducentis mercatus erat sestertiis) respondit versutus ingenij mango, ob id ipsum se tanti vendidisse, quoniam non esset mira similitudo in vllis eodem vtero editis: diuersarum quidem gentium natales tam concordia figura reperiri, super omnem esse taxationem. Adeoque tempestiuam admirationem intulit, vt ille proscripserit animus, modò & contumelia furens, non aliud in censu magis ex fortuna sua duceret.

Que sit generandi ratio.

CAP. XIII.

Est quædam priuatim dissociatio corporum: & inter se steriles, vbi cum aliis iunxere, gignunt: sicut Augustus & Liuia. Item alij aliæque fœminas tantum generant, aut maribus: plerunque & alternant: sicut Gracchorum mater duodecies, & Agrippina Germanici nouies. Aliis sterilis est iuuenta: aliis semel in vita datur gignere. Quædam non perfecerunt partus: quales, si quando medicina & cura vicere, fœminam ferè gignunt. Diuus Augustus in reliqua exemplorum raritate, neptis suæ nepotem vidit, genitum quo excessit anno, M. Syllanum: qui cum Asiam obtineret post Cōsulatum, Neronis principis successione, veneno eius interemptus est. Q. Metellus Macedonicus, cum sex liberos relinqueret, vndecim nepotes reliquit, nurus verò generosque, & omnes qui se patris appellatione salutarent, viginti septem. In actis temporum Diui Augusti inuenitur, xij. Consulatu eius, L. que Sylla collega, ad iij. Idus Aprilis, C. Crispinum Hilarum ex ingenua plebe Fesulana, cum liberis nouem (in quo numero filia duæ fuerunt) nepotibus xxvij. pro nepotibus xxix. neptibus i. prælata pompa, cum omnibus his in Capitolio immolasse.

De eodem multiplici.

CAP. XIII.

Mulier post quinquagesimum annum non gignit, maiorque pars quadagesimo profluuium genitale sistit. Nam in viris Masinissam regem, post lxxxvj. annum generasse filium, quem Methymathnum appellauerit, clarum est: Catonem Censorium octogesimo exacto, è filia Salonij clientis sui. Qua de causa, aliorum eius liberorum propago, Liciniani sunt cognominati, hi Saloniani, ex quibus Vticensis fuit. Nuper etiam L. Volusio Saturnino in vrbe præfectura extincto, notum est Cornelia Scipionum gentis Volusium Saturninum, qui fuit Consul, genitum post lxxij. annum. Et vsq; ad lxxxv. apud ignobiles vulgaris reperitur generatio.

h

Vet. cod. Toranius mango Antonio iam Triumuiro.

Alia fœ. Ianium Syllanum, qui cum Asiæ obtineret Proconsulatum, cui lectio adscribitur Tacitus li. 13. c. Lypf. proconsulatus.

De mensuris mulierum.

CAP. XV.

Solum autem animal menstruale mulier est: inde vnus utero, quas appellarunt molas. Ea est caro informis, inanima, ferri ictum & aciem respuens. Mouetur, sistitque menses: & ut partus, aliàs letalis, aliàs vnà fenescens, aliquando aluo citatiore excidens. Simile quiddam & viris in ventre gignitur, quod vocant scirron: sicut Oppio Capitoni prætorio viro. Sed nihil facile reperiatur mulierum profluvio magis monstrificum. Ac escūt superuentu multa, sterilefcunt tactæ fruges, moriuntur insita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum, quibus insedere, decidunt: speculorum fulgor aspectu ipso hebetatur, acies ferri præstringitur, eborisque nitor: aluei apum emoriuntur: æs etiam ac fer-

a Aera, redidat, nec est in vetust. codic. Si cui tamen vox ea retinenda videatur, æra legendum erit duabus syllabis, ut metallum intelligamus, non elementum: docente id Plinio lib. 28. capi. 7. ubi sic habet, Æs contactum graue virus odoris accipere & æruginem. b tempore

rum rubigo protinus corripit, odorque dirus^a æra: & in rabiem aguntur gustato eo canes, atque insanabili veneno morsus inficitur. Quin & bituminū sequax alioquin ac lenta natura, in lacu Iudææ (qui vocatur Asphaltites) certo tempore anni supernatans, nequit sibi auelli, ad omnem contactum adhærens, præterquam filo, quod tale virus infectur. Etiam formicis, animali minimo, inesse sensum eius ferunt: abiicique gustatas fruges, nec postea repeti. Et hoc tale tantumque omnibus tricenis diebus malum in muliere existit, & trimestri spatio largius. Quibusdam verò sæpius mense: sicut aliquibus nunquam: sed tales non gignunt, quando hæc est generando homini materia, semine è naribus coaguli modo hoc in sese glomerante, quod deinde^b tempore ipso animatur, corporaturque. Ergo cum grauidis fluxit, inualidi aut non vitales partus eduntur, aut faniosi, ut autor est Nigidius.

Item de ratione partuum.

CAP. XVI.

Idem, lac fœminæ non corrumpi alenti partum, si ex eodem viro rursus conceperit, arbitratur. Incipiente autem hoc statu, aut desinente, conceptus facillimi traduntur. Fœcunditatis in fœminis prærogatiuam accepimus, inunctis medicamine oculis, saliuam infici. Cæterum editis primores septimo mense gigni dentes, priusque in supera ferè parte, haud dubium est. Septimo eosdem decidere anno, aliosque suffici. Quosdam & cum dentibus nasci, sicut M. Curium, qui ob id Dentatus cognominatus est: & Cn. Papyrium Carbonem, præclaros viros. In fœminis ea res inauspicati fuit exempli regum temporibus. Cum ita nata esset Valeria, exitio ciuitati, in quam delata esset, futurum, responso aruspicum vaticinante, Suessam Pometiam illa tempestate florentissimam deportata est, veridico exitu consecuto. Quasdam concreto genitali gigni, infausto omine, Cornelia Gracchorum mater indicio est. Aliqui vice dentium, continuo osse gignuntur: sicuti Prusæ regis Bithyniorum filius, superna parte oris. Dentes autem tantum inuicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore. Idem flammis indomiti, cauantur tabe pituitæ. Candorem trahunt quodam medicamine. Vsu atteruntur, multoque primum in aliquibus deficiunt. Nec cibo tantum & alimentis necessarij: quippe vocis sermonisq; regimen primores tenent, concentu quodam excipientes ictum lingue, serièque structuræ, atque magnitudine mutilantes molientesve aut hebetantes verba: & cum defluxere, explanationem omnè adimentes. Quin & augurium in hac esse creditur parte. Triceni bini viris attribuuntur, excepta Turdulorum gente: quibus plures fuere, longiora promitti vitæ putant spatia. Fœminis minor numerus: quibus in dextra parte gemini supernè, à canibus cognominati, fortunæ blandimenta pollicentur, sicut in Agripina Domitij Neronis matre: contra in læua. Hominem priusquam genito dente cremari, mos gentium non est. Sed mox plura de hoc, cum membratim historia decurret. Risisse eodem die, quo genitus esset, vnum hominem accepimus Zoroastrem. Eidem cerebrum ita palpitasse, ut impositam repelleret manum, futuræ præfagio scientiæ. In trimatu suo cuique dimidiam esse mensuram^d statuere certum est. In plenum autem cuncto mortalium generi minorem in dies fieri, propemodum obseruatur: rarosque patribus proceriores, consumente vbertate feminum exustione, in cuius vices nunc vergat æuum. In Creta terræ motu rupto monte, inuentum est corpus stans^e xlvj. cubitorum, quod alij Orionis, alij Oti fuisse arbitrantur. Orestis corpus oraculi iussu refossum, vij. cubi-

c Quimatu, ad stipulante Aristotel. lib. 1. capi. 18. Hist. Anima. d Statuere legendum. e xvj. cubitorum.

30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

cubitorum fuisse monumentis creditur. Iam verò ante annos propè mille, vates ille Homerus non cessauit minora corpora mortalium, quàm prisca, cõqueri. Næuij Pollionis amplitudinem Annales non tradunt. Sed quia populi concursu penè interemptus esset, prodigij vice habitum. Procerissimum hominẽ ætas nostra Diuo Claudio principe Gabbaram nomine, ex Arabia aduectum i x. pedum & totidem vnciarũ vidit. Fuere sub Diuo Augusto semipede addito, quorum corpora eius miraculi gratia, in conditorio Salustianorum asseruabantur hortorum. Pufioni & Secundillæ erant nomina. Eodem præside minimus homo duos pedes & palmum Conopas nomine, in deliciis Iuliæ neptis eius fuit: & mulier Andromeda liberta Iuliæ Augustæ. Manium Maximũ, & M. Tullium equites Romanos, binũ cubitorum fuisse autor est M. Varro: & ipsi vidimus in loculis asseruatos. Sesquipedales gigni, quosdam longiores, in trimatu implentes vitæ cursum, haud ignotum est. Inuenimus in monumentis Salamine Euthimenis filium, in tria cubita triennio adoleuisse, incessu tardum, sensu hebetem: & iam puberem factum voce robusta, absumptum contractione membrorum subita triennio circumactõ. Ipsi nos pridem vidimus eadem fermè omnia, præter pubertatem, in filiõ Cornelij Taciti equitis Romani, Belgicę Galliæ rationes procurantis. Ectrapelos Græci vocant eos: in Latino non habent nomen.

Insignia corporum.

CAP. XVII.

20 Quid sit hominum spatium à vestigio ad verticem, id esse passis manibus inter longissimos digitos obseruatum est: sicuti vires dextra parte maiores, quibusdam æquas utraque, aliquibus læua manu præcipuas: nec id vnquam in fœminis. Mares præstare pondere, & defuncta viuentibus corpora omnium animalium, & dormientia vigilantibus. Virorum cadauera supina fluitare, fœminarum prona: velut pudori defunctorum parcente natura.

Exempla variarum figurarum.

CAP. XVIII.

30 Concretis quosdam ossibus, ac sine medullis viuere accepimus. Signum eorum esse, nec sitim sentire, nec sudorem emittere: quanquam & voluntate scimus sitim victã: equitẽque Romanum Iulium Viatorem è Vocontiorum gente fœderata, in pupillariibus annis aquæ subter cutem fusæ morbo prohibitum humore à medicis, naturam fecisse consuetudine, atque in senectã caruisse potu. Nec non & alij multa sibi imperauerunt.

Diuersorum morum exempla.

CAP. XIX.

40 Ferunt Crassum, auum Crassi in Parthis interempti, nũquàm risisse, ob id Agelastum vocatum: sicuti nec fletu multos. Socratem clarum sapientia eodem semper visum vultu, nec aut hilari magis, aut turbato. Exit hic animi tenor aliquãdo in rigorem quendam toruitatẽque naturæ duram & inflexibilem, affectusque humanos adimit, quales apathes Græci vocant, multos eius generis experti: quòdque mirum sit, autores maximè sapientiæ, Diogenem Cynicum, Pyrrhonem, Heraclitum, Timonem, hũc quidem etiam in totius odium generis humani euectum. Sed hæc prauæ naturæ insignia in multis varia cognoscuntur: vt in Antonia Drusi nunquàm expuisse in Pomponio Consulari Poëta nunquàm ructasse. Quibus natura concreta sunt ossa, qui sunt rari admodum, cornei vocantur.

De fortitudine & velocitate.

CAP. XX.

50 Corpore vesco, sed eximiis viribus Tritanum, in gladiatorio ludo Samnitium armatura celebrem filiumq; eius militem Magni Pompeij, & rectos & transfuersos cancellatim toto corpore habuisse neruos, in brachiis etiam manibusque, autor est Varro in prodigiosa virium relatione. Atq; etiam hostem ab eo ex prouocatione dimicantẽ, ^a in ⁱⁿ dextera vno digito superatũ, & postremò correptum in castra translatum. A. Iunius Valens meruit in prætorio Diui Augusti centurio, vehicula cum culeis onusta, donec ^{postremo} ^{corruptum,} ^{& in castra} ^{translatum.} ^{cui lectio} ^{suffragatur &} ^{Solinus cap. 4.} exinanirentur, sustinere solitus: carpenta apprehensa vna manu retinere, obnixus contranitentibus iumentis: & alia mirifica facere, quę insculpta monumento eius spectantur. Ideo M. Varro: Rusticellus, inquit, Hercules appellatus, mulum suum tollebat. Fusius

Saluus duo centenaria pondera pedibus, totidem manibus, & ducenaria duo humeris contra scalas ferebat. Nos quoque vidimus Athanatum nomine, prodigiosa ostentationis, quingenario thorace plumbeo indutum, cothurnisque quingentorum pondo calciatum, per scenam ingredi. Crotoniatam Milonem athletam, cum constitisset, nemo vestigio educebat: malum tenenti nemo digitum corrigebat. Cucurrisse M C X l. stadia, ab Athenis Lacedaemonem, biduo Philippiden, magnum erat: donec Anistis cursor Lacedaemonius, & Philonides Alexandri Magni, a Sicyone Elin, vno die M C C. stad. cucurrerunt. Nunc quidem in circo quosdam C l x. m. pass. tolerare non ignoramus. Nuperque Foteio & Vipfano C o s s. a. annos i x. genitum puerum a Meridie ad vesperam l x x v. m. pass. cucurrisse. Cuius rei admiratio ita demum solida perueniat, si quis cogitet nocte ac die longissimum iter vehiculis tribus Tiberium Neronem emensum, festinantem ad Drusum fratrem aegrotantem in Germania: in eo fuerunt C C. m. passuum.

a *Vetus lectio, VIII. annos, agnoscit, non IX. & paulo post, XLV. m. pass. non LXXV. m. Virique ad stipulatur Solimus cap. 4.*

De visu.

CAP. XXI.

Oculorum acies vel maxime fidem excedentia inuenit exempla. In nuce inclusam Iliada Homeri carmen in membrana scriptum, tradidit Cicero. Idem, fuisse qui peruideret C X X X V. m. passuum. Huic & nomen M. Varro reddidit, Strabonem vocatum. Solitum autem Punico bello, a Lilybeo Siciliae promontorio, exeunte classe Carthaginis portu, etiam numerum nauium dicere. Callicrates ex ebore formicas, & alia tam parua fecit animalia, ut partes earum a caeteris cerni non possent. Myrmecides quidam in eodem genere inclaruit, a quo quadrigam ex eadem materia, quam musca integeret alis, fabricatam, & nauem, quam apicula pinnis absconderet.

De auditu.

CAP. XXII.

Auditus vnum exemplum habet mirabile, praedium, quo Sybaris deleta est, eo die quo gestum erat, auditum Olympiae. Nam Cimbricae victoriae, Castoresque Romani, qui Persicam victoriam ipso die, quo contigit, nuntiauerunt, visus, & numinum fuisse praesagia.

Exempla patientiae.

CAP. XXIII.

Patientia corporis, ut est crebra fors calamitatum, innumera documenta peperit. Clarissimum in feminis Laenae meretricis, quae torta non indicauit Harmodium & Aristogitonem tyrannicidas: in viris Anaxarchi, qui simili de causa cum torqueretur, praerofam dentibus linguam, vnamque spem indicij in tyranni os expuit.

Memoria exempla.

CAP. XXIII.

Memoria necessarium maxime vitae bonum, cui praecipua fuerit haud facile dictum est, tam multis gloriam eius adeptis. Cyrus, rex omnibus in exercitu suo militibus nomina reddidit, L. Scipio populo Romano, Cineas Pyrrhi regis legatus senatui & equestri ordini Romae postero die quam aduenerat. Mithridates duarum & X X. gentium rex, totidem linguis iura dixit, pro concione singulas sine interprete affatus. Charmidas quidam in Graecia, quae quis exegerat volumina in bibliothecis, legentis modo repraesentauit. Ars postremo eius rei facta, & inuenta est a Simonide Melico, consummata Metrodoro Scepsio, ut nihil non iisdem verbis redderetur auditum. Nec aliud est a quod fragile in homine, morborum & casus iniurias atque etiam metus sentiens, alias particulatim, alias vniuersa. Ictus lapide oblitus est literas tantum. Ex praesto tecto lapsus, matris & affinium, propinquorumque cepit obliuionem. Alius aegrotus, feruorum etiam: sui vero nominis Messala Coruinus orator. Itaque saepe deficere tentat, ac meditatur, vel quieto corpore & valido. Somno quoque serpente computat, ut inanis mens quaerat, vbi sit loci.

b *Relius, Carneades quidem ut etiam Cicero, & Quintilianus.*

Laus C. Iulij Caesaris.

CAP. XXV.

Nimi vigore praestantissimum arbitror C. Caesarem Dictatorem. Nec virtutem constantiamque nunc commemoro, nec sublimitatem omnium capacem, quae caelo continentur: sed proprium vigorem celeritatemque quodam igne volucrem. Scribere & legere simul, dictare & audire solitum accepimus. Epistolas vero tantarum rerum quater nas pariter librariis dictare: aut si nihil aliud ageret, septenas. Idem signis collatis quinquagies

quagies
Nam pra
equidem
esse conf
gno tri
ter sup
gnanimi
ta effusa
tis est. Ill
10 Pompeij
ca optim

V Erum
Mag
xandri N
cuperat
subacta
antea n
tatis in
20 ris in di
que ciui
induxit,
sus, hos r
ronantu
quod ex
fusis, fu
depressis
terris a M
rium eiu
30 Messala,
bus liber
Paphlago
sternis, &
rum in il
provinci
modo ve
bem enu

40 C Ate
tis, tr
Imperat
in Scipio
uit. Itaq
sapius p

Forti
ca fa
pter eos
peio, A
50 gia hab
fo corpe

quagies dimicauit: solus M. Marcellum transgressus, qui vndequadragies dimicauerat. Nam præter ciuiles victorias, vndeicies c. & xci j. m. hominum occisa præliis ab eo, non equidem in gloria posuerim, tantam etiam coactam humani generis iniuriam: quod ita esse confessus est ipse, bellorum ciuiliū stragem non prodendo. Iustus Pompeio Magno tribuatur dccc xlvj. naues piratis ademisse. Cæsari proprium & peculiare sit, præter supra dicta, clementiæ insigne: qua vsque ad pœnitentiam omnes superauit. Idē magnanimitatis perhibuit exemplum, cui comparari non possit aliud. Spectacula enim edita effusasque opes, aut operum magnificentiam in hac parte enumerare, luxuriæ fauentis est. Illa fuit vera & incomparabilis inuicti animi sublimitas: captis apud Pharsaliam
 10 Pompeij Magni scriniis epistolarum, iterumque apud Thapsum Scipionis, concremassæ ea optima fide, atque non legisse.

Laus Pompeij Magni.

CAP. XXVI.

Verum ad decus imperij Rom. non solum ad viri vnus, pertinet victoriam, Pompeij Magni titulos omnes, triumphosque hoc in loco nūcupari: æquato non modo Alexandri Magni rerum fulgore, sed etiam Herculis propē ac liberipatris. Igitur Sicilia recuperata, vnde primū Syllanus in Reip. causa exoriens auspicatus est: Africa verò tota subacta, & in ditionem redacta, Magnique nomine spolio inde capto, eques Ro. (id quod antea nemo) curru triumphali reuectus est: & statim ad solis Occasum transgressus, excitationis in Pyrenæo trophæis, oppida dccc lxxvj. ab Alpibus ad fines Hispaniæ vltioris in ditionem redacta victoriæ suæ ascripsit, & maiore animo Sertorium tacuit: belloque ciuili (quod omnia externa conciebat) extincto, iterum triūphales currus eques Ro. induxit, toties Imperator, antequā miles. Postea ad tota maria & deinde Solis ortus missus, hos retulit patriæ titulos, more sacris certaminibus vincentium. Neque enim ipsi coronantur, sed patrias suas coronant. Hos ergo honores vrbi tribuit in delubro Mineruæ, quod ex manubiis dicabat. Cn. Pompeius Magnus Imp. bello xxx. annorum confecto, fufis, fugatis, occisis, in ditionem acceptis hominum vices semel cētenis lxxxij. m. depressis aut captis nauibus dccc xlvj. oppidis, castellis m. d. xxxv ij. in fidē receptis terris à Mæotis lacu ad Rubrum mare subactis, votum meritò Mineruæ. Hoc est breuiarium eius ab Oriente. Triumphus verò, quem duxit ad tertium Calendas Octobres M. Messala, M. Pifone Consulibus, præfatio hæc fuit: CVM ORAM maritimam à prædonibus liberasset, & imperium maris populo Romano restituisset, ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia Syria, Scythis, Iudæis, Albanis, Iberia, insula Creta, Bacternis, & super hæc de regibus Mithridate atque Tigraue triumphauit. Summa summarum in illo gloria fuit (vt ipse in concione dixit, cum de rebus suis differeret) Asiā vltimā prouinciarum accepisse, eandemque mediam patriæ reddidisse. Si quis è contrario simili modo velit persenserè Cæsaris res, qui maior illo apparuit, totum profectò terrarum orbem enumeret: quod infinitum esse conueniet.

Laus Catonis primi.

CAP. XXVII.

Cæteris virtutum generibus variè & multi fuere præstantes. Cato primus Porciæ gentis, tres summas in homine res præstitisse existimatus est, optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator: quæ mihi omnia, etiam si non prius, attamen clariùs fulsisse in Scipione Æmiliano videntur: dempto præterea plurimorum odio, quo Cato laborauit. Itaque sit proprium Catonis, quater & quadragies causam dixisse: nec quemquam sæpius postulatum, & semper absolutum.

Item de fortitudine.

CAP. XXVIII.

Fortitudo in quo maximè extiterit, immensè quæstionis est, utiq; si recipiatur pœtica fabulofitas. Q. Ennius T. Cæciliū Teucruræ, fratremq; eius præcipuè miratus, propter eos sextum adiecit Annalē. L. Siccus Dentatus, qui Tribunus plebei fuit, Sp. Tarpeio, A. Æternio Consulibus, haud multo post exactos reges, vel numerosissima suffragia habet, centies vices præliatus, octies ex prouocatione victor, xlv. cicatricibus aduerso corpore insignis. nulla in tergo. Item spolia cepit xxxij. donatus hastis puris duode-

uiginti, phaleris xxv. torquibus tribus & lxx. armillis. clx. coronis xxvj. ciuicis xiiij. aureis viij. muralibus iij. obsidionali vna, fisco æris, x. captiuus & xx. simul bubus, Imperatores i x. ipse maximè opera triumphantes secutus: præterea (quod optimè in operibus eius reor) vno ex ducibus T. Romulio ex Consulatu ad populū conuictō malè acti imperij rei militaris. Haud minora forent Manlij Capitolini decora, ni perdidisset illa exitu vitæ. Ante decimum septimum annum bina ceperat spolia. Primus omnium eques coronam muralem acceperat, vj. ciuicas, xxxvj. dona. xxxiiij. cicatrices aduerso corpore exceperat: P. Seruilium Magistrum equitum seruauerat, ipse vulneratus humerum, ac femur. Super omnia, Capitolium summamque rem in eo solus à Gallis seruauerat, si non regno suo seruasset. Verum sunt in his quidè virtutis opera magna, sed maiora fortuna. M. Sergio, vt quidem arbitror, nemo quemquā hominū iure prætulit: licet pronepos Catilina gratiam nomini deroget. Secundo stipendio dexteram manum perdidit: stipendiis duobus ter & vicies vulneratus est: ob id neutra manu, neutro pede satis utilis: vno tantum seruo, plurimis postea stipendiis debilis miles. Bis ab Annibale captus (neque enim cum quolibet hoste res fuit) bis vinculorum eius profugus, xx. mensibus nullo non die in catenis aut compedibus custoditus. Sinistra manu sola quater pugnavit, duobus equis insidente eo suffossis. Dexteram sibi ferreā fecit, eaque religata præliatus, Cremonam obsidione exemit, Placentiam tutatus est: duodena castra hostium in Gallia cepit: quæ omnia ex oratione eius apparent, habita cum in Prætura sacris arceretur à collegis vt debilis. Quos hic coronarum acervos constructuras hoste mutato? Etenim plurimum refert, in quæ cuiusque virtus tempora inciderit. Quas Trebia Ticinusque aut Trasymenus ciuicas dedere? Quæ Cannis corona merita? vnde fugisse, virtutis summū opus fuit. Cæteri profecto victores hominum fuere, Sergius vicit etiam fortunam.

De ingeniis siue laudibus quorundam ab ingeniis.

CAP. XXIX.

Ingeniorum gloriæ quis possit agere delectum, per tot disciplinarum genera, & tantarum rerum operumque varietatem? nisi fortè Homero vate Græco, nullum a feliciorum extitisse conuenit, siue operis fortuna, siue materia æstimetur. Itaque Alexander Magnus (etenim insignibus iudiciis optimè citraque inuidiam tam superba censura peragetur) inter spolia Darij Persarum regis vnguentorum scrinio capto, quod erat auro gemmisque ac margaritis pretiosum, varios eius vsus amicis demonstrantibus (quando tædebat vnguenti bellatorem & militia fordidum) imò Hercule, inquit, librorum Homeri custodia detur: vt pretiosissimum humani animi opus, quàm maximè diuiti opere seruaretur. Idem Pindari vatis familiæ penatibusque iussit parci, cum Thebas caperet. Aristotelis philosophi patriam condidit: tantæque rerum claritati, tam benignum testimonium miscuit. Archilochi Poætæ b interfectores Apollo arguit Delphis. Sophodem tragici cothurni principem defunctum sepeliri Liber pater iussit, obsidibus mœnia Lacedæmonii: Lyfandro eorum rege in quiete sepius admonito, vt pateretur humari delicias suas. Requisiuit rex quis supremum diem Athenis obiisset: nec difficulter ex iis, quem Deus significasset: intellexit: pacemque funeri dedit.

De Platone, Ennio, Virgilio, M. Varrone, & M. Cicerone.

CAP. XXX.

Platoni sapientiæ antistiti Dionysius tyrannus, aliàs sæuitiæ superbiæque natus, vittam nauem misit obuiam: ipse quadrigis albis egredientem in litore excepit. Viginti talentis vnam orationem Isocrates vendidit. Æschines Atheniësis summus Orator, cum accusationem, qua fuerat vsus, Rhodi legisset, legit & defensionem Demosthenis, ob quā in illud depulsus fuerat exilium: mirantibusque, tum magis fuisse miraturos dixit, si ipsum orantem audiuisent: in calamitate testis ingens factus inimici. Thucydidem Imperatorem Athenienses in exilium egere, rerum conditorem reuocauere, eloquentiam mirati, cuius virtutem damnauerant. Magnum & Menandro in comico focco testimonium regum Ægypti & Macedoniæ contigit, classe & per legatos petito: maius ex ipso, regiæ fortunæ prælata literarum conscientia. Perhibuere & Romani proceres etiam exteris testimoniam. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello, intraturus Posidonij sapientiæ professio-

fessione clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit: & fasces lictorios ianuæ
 submitit is, cui se Oriens Occidensque submiterat. Cato Censorius, in illa nobili trium fa-
 pientia procerum ab Athenis legatione, audito Carneade, quam primùm legatos eos
 censuit dimittendos: quoniam illo viro argumentante, quid veri esset haud facile discer-
 ni posset. Quanta morum commutatio? Ille semper alioquin vniuersos ex Italia pellen-
 dos censuit Græcos: at pronepos eius Vticensis Cato, vnum ex tribunatu militum philo-
 sophum, alterum ex Cypria legatione deportauit. Eandemque linguam ex duobus Ca-
 tonibus, in illo abieciisse, in hoc importasse, memorabile est. Sed & nostrorum gloriam ^{a abegisse,}
 percenseamus. Prior Africanus Q. Ennij statuum sepulchro suo imponi iussit: clarumque
 10 illud nomen, inò verò spolium ex tertia orbis parte raptum, in cinere supremo cum Poë-
 tæ titulo legi. Diuus Augustus carmina Virgilij cremari contra testamenti eius verecun-
 diam vetuit: maiusque ita vati testimonium contigit, quam si ipse sua carmina probauis-
 set. M. Varronis in bibliotheca, quæ prima in orbe ab Asinio Pollione ex manubiis pu-
 blicata Romæ est, vnius viuentis posita imago est: haud minore (vt equidem reor) glo-
 ria, principe oratore & ciue, ex illa ingeniorum, quæ tunc fuit, multitudine, vni hanc co-
 ronam dante, quam cum eidem Magnus Pompeius piratico ex bello naualem dedit. In-
 numerabilia deinde sunt exempla Romana, si persequi libeat: cum plures vna gens in
 quocunque genere eximios tulerit, quam ceteræ terræ. Sed quo te M. Tulli piaculo ta-
 ceam? quòve maximè excellentem insigni prædicem? quo potius, quam vniuersi populi
 20 illius gentis amplissimo testimonio, ^b & tota vita tua Consulatus tantum operibus ele-
 uatis? Te dicente, legem agrariam, hoc est alimenta sua, abdicauerunt tribus: te suadente,
 Roscio theatralis auctori legis ignouerunt, notataque se discrimine sedis æquo animo tu-
 lerunt: te orante, proscriptorum liberos honores petere puduit: tuum Catilina fugit in-
 genium: tu M. Antonium proscrispisti. Salue primus omnium parens patriæ appellate,
 primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, & facundia Latiarumque litera-
 rum parens: atque (vt dictator Cæsar hostis quòdam tuus, de te scripsit) omnium trium-
 phorum lauream ad epte maiorem, quanto plus est, ingenij Romani terminos in tantum
 promouisse, quam imperij.

De morum maiestate.

CAP. XXXI.

30 **R**eliquis animi bonis, præstitere ceteros mortales sapientia, ob id Cati, Corculi, apud
 Romanos cognominati. Apud Græcos Socrates, oraculo Apollinis Pythij prælatus
 cunctis.

De autoritate.

CAP. XXXII.

Rursus mortales oraculorum societatem dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præce-
 pta eius Delphis consecrando aureis literis, quæ sunt hæc: Nolle se quenq;: & Nihil
 nimium cupere: Comitè que æris alieni atque litis, esse miseriam. Quin & funus eius, cū
 victore filio Olympiæ expirasset gaudio, tota Græcia profecuta est.

De diuinitate.

CAP. XXXIII.

40 **D**iuinitas, & quedam cælitum societas nobilissima, ex fœminis in Sibylla fuit: ex viris
 in Melampode apud Græcos, apud Romanos in Marcio.

De Nafica.

CAP. XXXIII.

Vir optimus semel à condito æuo iudicatus est Scipio Nafica, à iurato Senatu. Idem
 in toga candida bis repulsa notatus à populo. In summa, ei in patria mori non licuit:
 non Hercule magis, quam extra vincula illi sapientissimo ab Apolline iudicato Socrati.

De pudicitia.

CAP. XXXV.

Pudicissima fœmina semel matronarum sententia iudicata est Sulpitia Paterculi filia,
 vxor Fuluij Flacci: electa ex centum præcipuis, quæ simulacrum Veneris ex Sibyllinis
 libris dedicaret. Iterum religionis experimento Claudia, inducta Romam Deum matre.

De pietate.

CAP. XXXVI.

50 **P**ietatis exempla infinita quidem toto orbe extitere, sed Romæ vnum, cui comparari
 cuncta non queant. Humilis in plebe, & ideo ignobilis puerpera supplicij causa car-

cere inclusa matre, cum impetrasset aditum, à ianitore semper excussa ne quid inferret tibi, deprehensa est vberibus suis alens eam. Quo miraculo, matris salus donata pietati est, ambæque perpetuis alimentis, & locus ille eidem consecratus Deæ, C. Quintio, M. Aeilio c o s s. templo Pietatis extructo in illius carceris sede, vbi nunc Marcelli theatrum est. Gracchorum pater, anguibus prehenfis in domo, cum respõderetur, ipsum victurum alterius sexus interempto: imò verò, inquit, meum necate: Cornelia enim iuuenis est, & parere adhuc potest. Hoc erat vxori parcere, & reipublicæ consulere. Idque mox consecutum est. M. Lepidus Apuleiæ vxoris charitate post repudium obiit. P. Rutilius morbo leui impeditus, nuntiata fratris repulsa in Consulatus petitione. illico expirauit. P. Caticus Philotimus, patronum adeò dilexit, vt hæres omnibus bonis institutus, in rogam eius se iaceret.

De artium plurimarum excellentia, Astrologia, Grammatica, Geometria.

CAP. XXXVII.

Variarum artium scientia innumerabiles enituere, quos tamè attingi par sit, florem hominum libantibus: Astrologia Berosus, cui ob diuinas prædictiones Athenienses publicè in gymnasio statuam inaurata lingua statuere. Grammatica Apollodorus, cui Amphictyones Græciæ honorem habuere. Hippocrates medicina: qui venientem ab Illyriis pestilentiam prædixit, & discipulos ad auxiliandum circa vrbes dimisit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decreuit Græcia. Eandem scientiam in Cleombroto Ceo Ptolemæus rex Megalensibus sacris donauit C. talentis, seruato Antiocho rege. Magna & Critobulo fama est, extracta Philippi regis oculo sagitta, & citra deformitatè oris curata orbitate luminis. Summa autem Asclepiadi Prusensi, condita noua secta, spretis legatis & pollicitationibus Mithridatis regis, reperta ratione, qua vinum ægris medetur, relato è funere homine & seruato: sed maximè sponsione facta cum fortuna, ne medicus crederetur, si vnquam inualidus vllò modo fuisset ipse: & victor suprema in senectâ lapsu scalarum exanimatus est. Grande & Archimedi Geometricæ ac machinalis scientiæ testimonium M. Marcelli contigit, interdicto, cum Syracusæ caperentur, ne violaretur vnus, nisi fefellisset imperium militaris imprudètia. Laudatus est & Ctesiphon Gnossius, æde Ephesiæ Dianæ admirabiliter fabricata: Pilon, Athenis armamentario mille nauium, Ctesibius, pneumatica ratione & hydraulicis organis repertis: Dinocrates, metatus Alexandro condente in Ægypto Alexandriam. Idem hic Imperator edixit, ne quis ipsum alius, quàm Apelles, pingeret: quàm Pyrgoteles, sculperet: quàm Lysippus ex ære duceret: quæ artes pluribus inclaruere exemplis.

Item mira opera artificis.

CAP. XXXVIII.

Aristidis Thebani pictoris vnâ tabulam, centum talentis rex Attalus licitatus est. Octoginta emit duas Cæsar Dictator, Medeam & Aiace Timomachi, in templo Veneris Genetricis dicaturus. Candaules rex Bularchi picturam Magnetum exitij medicis spatij pari rependit auro. Rhodum non incendit rex demetrius, Expugnator cognominatus, ne tabulam Protogenis cremaret, à parte ea muri locatam. Praxiteles marmore nobilitatus est, Gnidiæque Venere, præcipuè vesano amore cuiusdam iuuenis insigni: & Nicomedis æstimatione regis, grandi Gnidorum ære alieno permutare eam, conati. Phidiæ Iupiter Olympius. quotidie testimonium perhibet, Mentori capitolinus & Diana Ephesia, quibus fuere consecrata artis eius vasa.

De seruitis.

CAP. XXXIX.

Pretium hominis in seruitio geniti maximum ad hanc diem (quod equidem compererim) fuit Grammaticæ artis Daphnidis, Cn. Pisarenfi vendente, & M. Scauro principe ciuitatis IIIM DCC. sestertiis licente. Excessere hoc in nostro æuo nec modicè histriones, sed libertatem suam mercati. Quippe cum iam apud maiores Roscius histrio H-s quingèta annua meritasse prodatur: nisi si quis in hoc loco desiderat Armeniaci belli, paulò antè propter Tyridatem gesti, dispensatorem, quem Nero H-s. CXX. M. manumisit. Sed hoc pretium belli, non hominis fuit, tam hercule, quàm libidinis, non formæ.

Pæzon

a Donata
lia pietati

b & vicit, fu
prema in se-
necta lapsu
scalarum ex-
animatus.
c Cherfi-
phro legendi
videtur ex
Strabon. lib. 13.

d Expendit
hunc locum Eu-
deus lib. 2. de
Asse, circa fin.
tandemque in
eam descendit
sententiam vt
h'e legendam
aensat, ccc.
M. DCC. sex
stertiis.

Pæzontem è spadonibus Seiani iij. M. D. mercante Sutorio Prisco. Quam quidem iniuriam lucrifecit ille mercatus in luctu ciuitatis, quoniam arguere nulli vacabat.

De præstantia gentium.

CAP. XL.

Gentium in toto orbe præstantissima vna omni virtute haud dubiè Romana extitit. Felicitas cui præcipua fuerit homini, non est humani iudicij: cum prosperitatem ipsam alius alio modo, & suopte ingenio quisque terminet. Si verum facere iudiciu volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abundè igitur atque indulgenter fortuna decedit cum eo, qui iure dici non infelix potest. Quippe vt alia non sint, certè ne lassescat fortuna metus est: quo semel recepto, solida felicitas nõ est. Quid, quòd nemo mortalium omnibus horis sapit? vtinamq; falsum hoc, & nõ à vate dictum quàm plurimi iudicent. Vana mortalitas, & ad circumscribendum seipsam ingeniosa, cõputat more Thraciæ gentis: quæ calculos colore distinctos, pro experimento cuiusq; diei in vnam cõdit, ac supremo die separatos dinumerat, atq; ita de quoque pronuntiat. Quid, quòd iste calculi candore illo laudatus dies, originem mali habuit? Quàm multos accepta afflixere imperia? quàm multos bona perdidere, & vltimis miserere supplicij? Ista nimirum bona, si cui inter illa hora in gaudio fuit. Ita est profectò, alius de alio iudicat dies, & tamen supremus de omnibus: ideòque nullis credendum est. Quid, quòd bona malis paria non sunt, etiam pari numero, nec lætitia vllò minimo mœrore pensanda? Heu vana & imprudens diligentia: numerus dierum comparatur: vbi quæritur pondus.

De felicitate summa.

CAP. XLI.

Vna scæminarum in omni æuo Lampido Lacedæmonia reperitur, quæ regis filia, regis vxor, regis mater fuit. Vna Pherenice, quæ filia, soror, mater Olympionicarum. Vna familia Curionum, in qua tres continua serie oratores extiterunt. Vna Fabiorum, in qua tres continui principes Senatus, M. Fabius Ambustus, Fabius Rullianus filius, Quæ Fabius Gurges nepos.

Varia exempla fortuna.

CAP. XLII.

Cætera exempla fortunæ variantis innumera sunt. Etenim quæ fecit magna gaudia, nisi ex malis? aut quæ mala immensa, nisi ex ingentibus gaudiis?

De bis proscripto, L. Sylla, Q. Metello.

CAP. XLIII.

Seruauit proscriptum à Sylla M. Fidustium Senatorem, annis xxxvj. sed iterum proscriptus. Superstes Syllæ vixit vsque ad Antonium: costatque nulla alia de causa ab eo proscriptum, quàm quia proscriptus fuisset. Triumphare P. Ventidium de Parthis voluit quidè solum, sed eundem in triumpho Asculano Cn. Pompeij Strabonis duxit puerum: quanquam Massurius autor est, bis in triumpho ductum: Cicero, mulionem castrensem suffarraneum fuisse: plurimi, iuuentam inopem in caliga militari tolerasse. Fuit & Balbus Cornelius maior Consul, sed accusatus, atq; de iure virgaru in eum, iudicium in consilium missus, primus externoru, atq; etiã in Oceano genitorum vsus illo honore, quem maiores Latio quoque negauerunt. Est & L. Fuluius inter insignia exèpla, Tusculanorum rebellantium Cõsul: eodemq; honore, cum trãsisset, exornatus cõfestim à populo Romano: qui solus eodè anno, quo fuerat hostis, Romæ triumphauit ex iis, quoru Consul fuerat. Vnus hominum ad hoc æui, felicitis sibi cognomen asseruit L. Sylla, civili nempe sanguine, ac patriæ oppugnatione adoptatus. Et quibus felicitatis inductus argumētis? quòd proscribere tot millia ciuium ac trucidare potuisset. O praua interpretatio, & futuro tempore infelix. Non melioris sortis tunc fuere pereuntes, quoru miseremur hodie, cum Syllã nemo nõ oderit? Age, nõ exitus vitæ eius omnium proscriptoru ab illo calamitate crudelior fuit, erodente seipso corpore, & supplicia sibi gignete? Quod vt dissimulauerit, & supremo somnio eius (cui immortuus quodãmodo est) credamus, ab vno illo inuidiã gloria victam: hoc tamè nempe felicitati suæ defuisse confessus est, quòd Capitolium nõ dedicauisset Quintus Metellus in ea oratione, quam habuit supremis laudibus patris sui L. Metelli, Pontificis, bis Consulis, Dictatoris, Magistri equitum, Quindecimviri agris

a legendum
viderat, Qui
plurimos e-
lephantos Cu-
ius castigati-
nis author ipse
nobis est Pli-
nius, adstipu-
lante etiā Po-
lybio, L. Floro,
& L. Iulij episto-
me.

dandis, qui primus elefantos primo Punico bello duxit in triumpho, scriptum reliquit: decem maximas res optimasque, in quibus quærendis sapientes ætatem exigent, consummasse eum. Voluisse enim primarium bellatorem esse, optimum oratorem, fortissimum Imperatorem, auspicio suo maximas res geri, maximo honore uti, summa sapientia esse, summum Senatorem haberi, pecuniam magnam bono modo inuenire, multos liberos relinquere, & clarissimum in ciuitate esse. Hæc contigisse ei, nec vlli alij post Romam conditam, longum est refellere & superuacuum, abunde vno casu refutante. Siquidem is Metellus orbam luminibus exegit senectam, amissis incendio, cum Palladium raperet ex æde Vestæ, memorabili causa, sed euertu misero. Quo fit, vt infelix quidem di-
ci non debeat, felix tamen nõ possit. Tribuit ei populus Roman. quod nunquam vlli alij
ab cõdito quo, vt quoties in Senatum iret, curru veheretur ad curiam. Magnum & subli-
me, sed pro oculis datum.

De altero Metello.

CAP. XLIIII.

h vno Præto-
rio, vt
Val. Max.
c dignitate

Huius quoque Q. Metelli, qui illa de patre dixerat, filius, inter rara felicitatis huma-
næ exempla numeratur. Nam pater honores amplissimos, cognomenque è Ma-
cedonia, quatuor filiis illatus rogo, vno Præto, tribus Consularibus, duobus Trium-
phalibus, vno Censorio: quæ singula quoque paucis contigere: in ipso tamen flore digni-
tationis suæ ab Catinio Labeone, cui cognomen fuit Macerioni, Tribuno plebis, quem
è Senatu Censor eiecerat, reuertens è campo Meridiano tempore, vacuo foro & Capito-
lio, ad Tarpeium raptus, vt præcipitaretur, conuolante quidem tam numerosa illa co-
horte, quæ patrem eum appellabat, sed (vt necesse erat in subito) tardè & tãquam in exe-
quias, cum resistendi sacroq; sanctum repellendi ius non esset, virtutis suæ opera & Cen-
suræ periturus, agrè Tribuno, qui intercederet, reperto, à limine ipso mortis reuocatus:
alieno beneficio postea vixit, bonis inde etiam consecratis à damnato suo: tanquam
parum esset, faucium certè intortarum, expressiq; per aures sanguinis pœnam exactam
esse. Equidem & Africani sequentis inimicum fuisse, inter calamitates duxerim, ipso te-
ste Macedonico. Siquidem liberis dixit: Ite filij, celebrate exequias, nunquam ciuis ma-
ioris funus videbitis. Et hoc dicebat iam Balearicis & Creticis & Diadematis, iam Mace-
donicus ipse. Verùm vt illa sola iniuria æstimetur, quis hunc iure felicem dixerit, peridi-
tatum ad libidinem inimici, nec Africani saltem, perire? quos hostes vicisse tanti fuit? aut
quos non honores currusque illa sua violentia fortuna retroegit, per mediam vrbe
Censore tracto, (etenim sola hæc moriendi ratio fuerat) tracto in Capitolium illud, in
quod triumphans ipse de eorum exuuiis, ne captiuos quidem sic traxerat. Maius hoc
scelus felicitate consecuta factum est, periclitato Macedonico vel funus tantum ac tale
perdere, in quo à triumphalibus liberis portaretur in rogum; velut exequiis quoq; trium-
phans. Nulla est profectò solida felicitas, quam contumelia vlla vitæ rumpit, nedum tan-
ta. Quod superest, nescio morum gloriæ an indignationis dolori accedat, inter tot Me-
tellos tam sceleratam Catinij audaciam semper fuisse inultam.

d à dånato
suo:

De Diuo Augusto.

CAP. XLV.

IN Diuo quoque Augusto, quem vniuersa mortalitas in hac Censura nuncupat, si dili-
genter æstimentur cuncta, magna fortis humanæ reperiantur volumina. Repulsa in
Magisterio equitum apud auunculum, & contra petitionem eius prælatus Lepidus: pro-
scriptionis inuidia, collegium in Triumviratu pessimorū ciuium, nec æqua saltem por-
tione, sed prægravi Antonio: Philippensi prælio morbus, fuga, & triduo in palude late-
bræ ægroti: & (vt fatentur Agrippa & Meccenas) aqua subter cutem fusa turgida late-
ra: naufragia Sicula, & alia ibi quoque in spelunca occultatio. Iam in nauali fuga vrgente
hostium manu, preces Proculeio mortis admotæ: cura Perusina cõtentionis: sollicitudo
Martis Actiaci: Pannonici belli ruina è turri: tot seditiones militum, tot ancipites morbi
corporis: suspecta Marcelli vota, pudenda Agrippæ ablegatio, toties petita infidiis vita,
incusatæ liberorum mortes, luctusque non tantum orbitate tristes: adulterium filia, &
confi-

e Vetus lectio,
& tridui in
palude ægro-
ti, & (vt fa-
tetur Agrip-
pa & Meccenas)
aqua
subter cutem
fusa turgidi
latebra

consilia parricidæ palàm facta: contumeliosus priuigni Neronis secessus: aliud neptis adulterium: iuncta deinde tot mala: inopia stipendij, rebellio Illiryci, seruitiorum delictus, iuuentutis penuria: pestilentia vr̄bis, fames sitisque Italiae, destinatio expirandi, & quatruidi inedia maior pars mortis in corpus recepta: iuxta hæc Variana clades, & maiestatis eius fœda sugillatio, abdicatio Posthumi Agrippæ post adoptionem, desiderium post relegationem: inde suspicio in Fabium, arcanorumque prodicionem: hinc vxoris & Tiberij cogitationes suprema eius cura. In summa, Deus ille, cælumque nescio adeptus magis, an meritis, hærede hostis sui filio excessit.

Quos beatissimos dii iudicauerunt.

CAP. XLVI.

10 **S**ubeunt in hac reputatione Delphica oracula, velut ad castigandam hominum vanitatem à Deo emissa. Duo sunt hæc: Phedium felicissimum, qui pro patria proximè occubisset. Iterum à Gyge rege tunc amplissimo terrarum cōsultum, Aglaum Psophi-
 11 dium esse feliciorum. Senior hic in angustissimo Arcadiæ angulo paruum, sed annuis vitibus largè sufficiens, prædium colebat, nunquam ex eo egressus: atque (vt è vitæ gene-
 12 re manifestum est) minima cupidine minimum in vita mali expertus.

Quem viuentem, vt Deum, coli iusserunt.

CAP. XLVII.

20 **C**onsecratus est viuus sentiensque oraculi eiusdem iussu, & Iouis deorum summi castipulatu, Euthymus pyæta, semper Olympiæ victor, & semel victus. Patria ei Locri in Italia: ibi imaginem eius & Olympiæ alteram eadem die tactâ fulmine, Callimachum
 21 vt nihil aliud, miratum video, Deumque iussisse sacrificari: quod & viuo factitatum & mortuo: nihilque adeò mirum aliud, quam hoc placuisse Diis.

De spatij vitæ longissimis.

CAP. XLVIII.

30 **D**E spatio atque longinquitate vitæ hominum, non locorum modò situs, verum exempla, ac sua cuique sors nascendi incertum fecere. Hesiodus, qui primus aliqua de hoc prodidit, fabulosè (vt reor) multa de hominum æuo referens, cornici nouem nostras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis. Et reliqua fabulosius in Phœnice ac Nymphis. Anacreon Poëta Arganthonio Tartessorum regi c. l. tribuit annos, Cinyræ Cypriorum x. annis amplius, Ægimio c. c. Theopompus Epimenidi Gnoſſio clvij. Hellanicus quosdam in Ætolia Epiorum gentis c. c. explere. Cui astipulatur Damastes, memoras. Pictoreum ex iis præcipuum corpore viribusque, etiam c. c. c. vixisse. Ephorus Arcadum reges c. c. c. annis. Alexander Cornelius, Dandonem quendam in Illyrico c. c. c. c. vixisse. Xenophon in Periplo, maritimum regem c. c. c. c. c. atque
 40 vt parçè mentitus, filium eius d. c. c. c. quæ omnia incertitia temporum acciderunt. Annum enim alij ætate vnum determinabāt, & alterum hyeme: alij quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere: quidam Lunæ senio, vt Ægyptij: itaque apud eos aliqui & singula millia annorum vixisse produntur. Sed vt ad confessa tranſeamus, Arganthonium Gaditanum octoginta annis regnasse, propè certum est: putant quadragesimo cœpisse. Masinissam sexaginta annis regnasse, indubitatum est: Gorgiam Siculū centum & octo vixisse. Q. Fabius Maximus sexaginta tribus annis Augur fuit. M. Per-
 41 penna, & nuper L. Volusius Saturninus, omnium quos in Consulatu sentetiam rogauerant, superstites fuere. Perpenna septem reliquit ex iis, quos Censor legerat: vixit annos xcvij. Qua in re & illud adnotare succurrit, vnum omnino quinquennium fuisse, quo Senator nullus moreretur: cum Flaccus & Albinus Censores lustrum condidere vsque ad proximos Censores, ab anno vr̄bis quingentesimo septuagesimonono. M. Valerius Coruinus c. annos impleuit: cuius inter primum & sextum Cōsulatum xlvj. anni fuere. Idem sella curuli semel ac vicies sedit, quoties nemo alius. Æquauit eius vitæ spatium Metellus Pontifex. Et ex fœminis Liuia Rutilij xcvij. annos excessit: Statilia Claudio principe ex nobili domo nonagintanouè: Terentia Ciceronis ciiij. Clodia Ofilij cxv. hæc quidem etiam enixa quindecies. Luceia mima centum annis in scena pronuntiauit.
 50 Galeria Copiola Emboliaria reducta est in scenam, Cn. Pompeio, Q. Sulpitio coss. ludis pro salute Diui Augusti votiuis, annum centesimum quartum agens: quæ producta fue-

Val. Max. lib. 8. c. de senectute, hanc eadem referens historiam, citansque Xenophorem, non in Periplo, vt hic, sed in Ægypto, hoc est, de senectute, Latinorum regem legisse videtur, non, vt hic, maritimum. In hoc tamen à vulgata Plinij sententia discrepat, quod Latinorum regi octingentos annos, filio autem eius dederit sexcentos.

rat tyrocinio à M. Pomponio Ædili plebis, C. Mario, Cn. Carbone Consulibus, ante annos nonagintaunum: & à Magno Pompeio magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Samulam quoq; centum decem annis vixisse, autor est Asconius Pedianus. Minus miror Stephanionē (qui primus togatus saltare instituit) vtrisque secularibus ludis saltasse, & diui Augusti, & quos Claudius Cæsar Consulatu suo quarto fecit, quando lxxij. non amplius anni interfuere, quanquam & postea diu vixit. In Tmoli mōtis cacumine, quod vocant Tempsin, cl. annis viuere, Mutianus autor est. Totidem annos censum Claudij Cæsaris Censura T. Fullonium Bononiensem; idque collatis censibus, quos antè detulerat, vitæque argumentis (etenim id curæ principi erat) verum apparuit.

De varietate nascendi.

CAP. XLIX.

Poscere videtur locus ipse sideralis scientiæ sententiam. Epigenes cxxij. annos impleri negauit posse: Berofus excedi cxxvij. Durat & ea ratio, quam Petosiris ac Necepsos tradiderunt, & tetartemorion appellant, à trium signorum portione, qua posse in Italiæ tractu cxxvij. annos vitæ contingere apparet. Negauere illi quenquam xc. partium exortiuam mensuram (quod anaphoras vocant) transgredi, & has ipsas incidi occursum maleficorum siderum, aut etiam radiis eorum, Solisque. Rursus Æsculapij secta, quæ stata vitæ spatia à stellis accipi dicit, sed quantum plurimum tribuat, incertum est. Rara autem esse dicunt longiora tempora, quando quidem momentis horarum insignibus Lunæ dierumve septem atque ix. (quæ nocte ac die obseruantur) ingens turba nascatur, scansili annorū lege occidua, quam climacteras appellant, non ferè ita genitis liij. annum excedentibus. Primum ergo artis ipsius inconstantia declarat, quam incerta res sit. Accedunt experimenta & exempla recentissimi census, quæ intra quadriennium Imperatores Cæsares Vespasiani, pater filiusque Censores egerunt. Nec sunt omnia vafaria excutienda: mediæ tantum partis, inter Apenninum Padumque, ponemus exempla. Centum viginti annos Parmæ tres edidere, Brixelli vnus. cxxv, Parmæ duo. cxxx, Placentiæ vnus. cxxxi, Fauentiæ vna mulier. cxxxi. Bononiæ L. Teretius Marci filius, Arimini verò M. Aponius. c. & L, Tertulla, cxxvij. Circa Placentiam in collibus oppidum est Velleiacium, in quo cx. annos sex detulere, quatuor cetenos vicenos, vnus cxl. M. Mutius M. filius, Galerius Felix. Ac ne pluribus moremur in re cōfessa, in regione Italiæ octaua centenū annorum censi sunt homines liij. centenū denū homines lvij. centenū vicenū quinū homines duo, centenū tricenū homines quatuor, centenū tricenū quinū aut septenū totidem, centenū quadragenū homines tres. Alia mortalitatis inconstantia: Homerus eadem nocte natos Hectorem & Polydamanta tradit, tam diuersæ fortis viros. C. Mario, Cn. Carbone iij. coss. ad quintum, Calend. Iunias, M. Cæcilius Rufus & C. Licinius Caluus eadē die geniti sunt oratores quidem ambo, sed tam dispari euentu. Hoc etiam iisdem horis nascentibus in toto mundo quotidie euenit, pariterque domini ac serui gignuntur, reges & inopes.

In morbis varia exempla.

CAP. L.

Pvblus Cornelius Rufus, qui Consul cum M. Curio fuit, dormiens oculorum visum amisit, cum id sibi accidere somniaret. E diuerso Phalereus tum deploratus à medicis vomicæ morbo, cum mortē in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam inuenit ex hoste. Q. Fabius Maximus Consul apud flumen Isaram prælio cōmisso aduersus Allobrogum Auernorūque gentes, ad v. Idus Augustas cxxx. M. perduellium cæsis, febri quartana liberatus est in acie. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum verò & breue etiam in iis, quibus largissimè cōtingit, vniuersum vtique æui tempus intuentibus. Quid, quod æstimatione nocturnæ quietis, dimidio quisque spatio vitæ suæ viuere? pars æqua morti similis exigitur, aut pœnæ, nisi contingit quies. Nec reputantur infantia anni, qui sensu carent, non senectæ in pœnam viuacis. Tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte, vt nullum frequentius sit votum. Natura verò nihil hominibus breuitate vitæ præstitit melius. Hebescunt sensus, membra torpēt, præmoritur visus, auditus, incessus, dentes etiam

^a Aliis Asclepiadis, cuius & in India meminisse, lib. 7. cap. 37. noue scilicet conditorem nominat.

^b Vetus lethio, Rufinus, ad stipulante Valerio Max. L. Floro, Eutropio, Licio, & Gellio. ^c T. Phereus Iaso, cum depl. & c. ad stipulante Val. Max.

etiam ac ciborum instrumenta: & tamē vitæ hoc tempus annumeratur. Ergo pro miraculo & id solitarium reperitur exemplum, Xenophilum Musicum centum & quinque annis vixisse sine vlllo corporis incommodo. At Hercule reliquis omnibus per singulas membrorum partes, qualiter nullis aliis animalibus, certis pestifer calor remeat horis aut rigor, neque horis modò, sed & diebus noctibusq; trinis quadrinisve, etiam anno toto. Atque etiam morbus est aliquis, per sapiētiam mori. Morbis enim quoque quasdam leges natura posuit. Quadrini circuitus febrem, nunquā bruma, nunquā hybernis mensibus incipere: quosdam post sexagesimum vitæ spatium non accidere: alios pubertate deponi, à fœminis præcipuè. Senes minimè sentire pestilentiam. Nanque & vniuersis gentibus ingruunt morbi, & generatim modò seruitiis, modò procerū ordini, aliosq; per gradus. Qua in re^a obseruatum, à meridianis partibus ad occasum Solis pestilentiam semper ire: nec vnquam ferè aliter nisi hyeme, nec vt ternos excedat menses.

^a Mer. obseruatum in Meridianis

De signis mortis.

CAP. LI.

IAm signa letalia: in furoris morbo risum: sapientiæ verò ægritudine, fimbriarum curam & stragulæ vestis plicaturas, à somno mouentium neglectum, præfandi humoris è corpore effluuium: in oculorum quidem & narium aspectu indubitata maximè, atque etiam supino assiduè cubitu: venarum inæquabili aut formicante percussu: quæque alia Hippocrati principi medicinæ obseruata sunt. Et cum innumerabilia sint mortis signa, salutis securitatisque nulla sunt. Quippe cum Censorius Cato ad filium de validis quoq; obseruationem, vt ex oraculo aliquo, prodiderit, senilem iuuentam præmaturæ mortis esse signum. Morborum verò tā infinita est multitudo, vt Pherecydes Syrius copia serpentium ex corpore eius erumpente expirauerit. Quibusdam perpetua febris est, vt C. Meccenati. Eidem triennio supremo nullo horæ momento contigit somnus. Antipateri Sidonius Poëta omnibus annis vno die tantum natali corripiebatur febris, & eo consumptus est satis longa senectæ.

De his qui elati reuixerunt.

CAP. LII.

A Viola Consularis in rogo reuixit: & quoniam subueniri non potuerat prævalente flamma, viuus crematus est. Similis causa in L. Lamia Prætorio viro traditur. Nam C. Ælium Tuberonem Prætura functum à rogo relatum, Messala Rufus, & plerique tradunt. Hæc est conditio mortalium: ad has & eiusmodi occasiones fortunæ gignimur, vt de homine ne morti quidem debeat credi. Reperimus inter exempla, Hermetimi Clazomenij animam relicto corpore errare solitam, vagamque è longinquo multa annuntiare, quæ nisi à præsentibus nosci non possent, corpore interim semianimi: donec cremato eo inimici (qui Cantharidæ vocabantur) remeanti animæ velut vaginam ademerint. ^b Aristæi etiam visam euolantem ex ore in Procōneso, corui effigie, magna quæ sequitur fabulose: quam equidem & in Gnostio Epimenide simili modo accipio. Puerum æstu & itinere fessum in specu septē & quinquaginta dormisse annis: rerum faciem mutationemque mirantem, velut postero experrectum die: hinc pari numero dierum senio ingruente, vt tamen in septimum & quinquagesimum atque centesimū vitæ duraret annum. Fœminarū sexus huic malo videtur maximè opportunus, conuersione vuluæ: quæ si corrigatur, spiritus restituitur. Huc pertinet nobile illud apud Græcos volumen Heraclidis, septem diebus fœminæ exanimis ad vitam reuocata. Varro quoque autor est, xx. viris agros diuidentibus Capuæ, quendam qui efferretur feretro, domum remeasse pedibus. Hoc idem Aquini accidisse. Romæ quoque Corfidium materteræ suæ maritum funere locato reuixisse, & locatorem funeris ab eo elatum. Adicit miracula, quæ tota indicasse conueniat. E duobus fratribus equestris ordinis Corfidio maiori accidisse, vt videretur expirasse, apertoque testamento recitatum hæredem minorem funeri instituisse: interim cum, qui videbatur extinctus, plaudendo conciuisse ministeria, & narrasse à fratre se venisse, commendatam sibi filiam ab eo. Demonstratum præterea, quo in loco defodisset aurum nullo conscio, & rogasse vt iis funebribus, quæ comparasset, efferretur. Hoc eo narrante, fratris domestici properè annuntiauerunt

^b Legendum Aristæi, ex Herodoto, Suidæ, Strabone, ceterisque Græcis, ad vnum omnibus scriptoribus hunc Procōnesum, Aristæum non Aristæum nomen inueniunt.

^c conciuisse.

exanimatum illum: & aurum, vbi dixerat, repertum est. Plena prætereà vita est his vaticiniis, sed non conferenda, cum sæpius falsa sint, sicut ingenti exemplo docebimus. Bello Siculo Gabienus Cæsaris classiarius fortissimus captus a Sext. Pompeio, insu eius incisa ceruice, & vix cohærente, iacuit in litore tota die. Deinde cum aduersperauisset, cum gemitu precibusque congregata multitudine petiit, vti Pompeius ad se veniret, aut aliquem ex charis mitteret: se enim ab inferis remissum, habere que nuntiaret. Misit plures Pompeius ex amicis, quibus Gabienus: Inferis diis placere Pompeij causas & partes pias: proinde euentum futurum, quem optaret: hoc se nuntiare iussum: argumentum fore veritatis, quod peractis mandatis, protinus expiraturus esset. Idque ita euenit. Post sepulturam quoque visorum exempla sunt: nisi quod naturæ opera, non pro-
10 digia consectamur.

De mortibus repentinis.

CAP. LIII.

IN primis autem miraculo sunt atque frequenti mortes repentinæ, hoc est, summa vitæ felicitas, quas esse naturales docebimus. Plurimas prodidit Verrius: nos cum delectu modum seruabimus. Gaudio obiere, præter Chilonem, de quo diximus, Sophocles & Dionysius Siciliae tyrannus, vterque accepto tragicæ victoriæ nuntio. Mater pugna illa Cannensi, filio incolumi viso contra falsum nuntium. Pudore Diodorus sapientiæ Dialecticæ professor, lusoria quæstione non protinus ad interrogationes Stilbonis dissoluta. Nullis euentibus causis obiere, dum calciantur matutinò duo Cæsares, Prætor & Prætura perfunctus Dictatoris Cæsaris pater: hic Pisis exanimatus, ille Romæ. **Q** Fabius
20 Maximus in Consulatu suo pridie Kalend. Ianuarias: in cuius locum^a Rebilus paucissimarum horarum Consulatum petiit: Item C. Vulcatius Gurges Senator: omnes adeò fani atque tempestiui, vt de progrediendo cogitarent. **Q**. Æmilius Lepidus iam egrediens incusso pollice limini cubiculi. C. Aufidius egressus cum in Senatum iret, offenso pede in comitio. Legatus quoque, qui Rhodiorum causam in Senatu magna cum admiratione orauerat, in limine Curia protinus expirauit progredi volens. Cn. Bebius Pamphilus, Prætura & ipse functus, cum à puero quæsisset horas. A. Pompeius in Capitolio, cum Deos salutasset. M. Iuuentius Talua Cos. cum sacrificaret. C. Seruilius Pansa, cum staret in foro ad tabernam hora diei secunda, in P. Pansam fratrem innixus. Bebius iudex, cum vadimonium differri iubet. M. Terentius Corax, dum tabellas scribit in fo-
30 ro. Necnon & proximo anno, dum Consulari viro in aurem dicit, eques Romanus, ante Apollinem eboreum, qui est in foro Augusti. Super omnes C. Iulius medicus, dum inungit, specillum per oculum trahens. Iam L. Manlius Torquatus Consularis, cum in cœna placentam appeteret. L. Durius Valla medicus, dum mulsi potionem haurit. Ap. Saufeius, cum à balineo reuersus mulsum bibisset, ouumque sorberet. P. Quintius Scapula, cum apud Aquilium Gallum cœnaret. Decimus Saufeius scriba, cum domi suæ pranderet. Cornelius Gallus Prætorius, & T. Ætherius eques Rom. in Venere obiere. Et quos nostra adnotauit ætas, duo equestri ordinis in eodem Pantomimo Mythico, tum forma præcellente. Operosissima tamen securitas mortis in M. Ofilio Hilaro ab antiquis traditur, Comædiarum histrione. Is cum populo admodum placuisset natali
40 die suo, conuiuiumque haberet, edita cœna calidam potionem in pultario poposcit, simulque personam eius diei acceptam intuens, coronam è capite suo in eam transtulit, tali habitu rigens nullo sentiente, donec accubantium proximus tepescere potionem admoneret. Hæc felicia exempla: at contra miseriarum innumera. L. Domitius clarissimæ gentis apud Massiliam victus, Corfinij captus ab eodem Cæsare, veneno potio propter tædium vitæ, postquam biberat, omni ope vt viueret annexus est. Inuenitur in actis, Felice Ruffato auriga elato, in rogam eius vnum è fauentibus iecisse sese: friuolum dictu ne hoc gloriæ artificis daretur, aduersis studiis copia odorum corruptum criminantibus. Cum antè non multo M. Lepidus nobilissimæ stirpis, quem^b euenti anxietate diximus mortuum, flammæ vi è rogo eiectus, recondi propter ardorem non potuisset, iuxta far-
50 mentis aliis nudus crematus est.

^a T. Caninius Rebilus
^b Magis placet diuortij, vt ex vetustis codicibus legit Pintianus, ipse præsertim suffragante Plinio, capite huius lib. 36. vbi M. Lepidum Apuleia vxoris desiderio post repudium tradit interis-
se.

De sepultura.

CAP. LIIII.

Ipsum cremare, apud Romanos non fuit veteris instituti: terra condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum. Et tamen multa familia priscos seruauere ritus: sicut in Cornelia nemo ante Syllam Dictatorem traditur crematus. Idque voluisse, veritum talionem, eruto C. Marij cadauere. Sepultus intelligitur quoquo modo conditus: humatus vero humo contactus.

De anima, vel de Manibus.

CAP. LV.

Post sepulturam alia atque alia Manium ambages. Omnibus à suprema die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte sensus vllus aut corpori aut animæ, quam ante natalem. Eadem enim vanitas in futurum etiam se propagat, & in mortis quoque tempora ipsa sibi vitam mentitur: aliàs immortalitatem animæ, aliàs transfigurationem, aliàs sensum inferis dando, & Manes colendo, Deumque faciendo, qui iam etiam homo esse desierit: ceu verò vllò modo spirandi ratio homini à cæteris animalibus distet, aut non diuturniora in vita multa reperiantur, quibus nemo similem diuinat immortalitatem. Quod autem corpus animæ^a persequitur materiam? vbi cogitatio illi? quomodo visus, auditus, aut quid agit? qui vsus eius? aut quod sine his bonum? Quæ deinde sedes, quantæ e multitudo tot seculis animarum velut vmbrarum? Puerilium ista deliramentorum, auidæque nunquam desinere mortalitatis commenta sunt. Similis & de asseruendis corporibus hominum, ac reuiuiscendi promissa Democrito vanitas, qui non reuixit ipse. Quæ (malum) ista dementia est, iterari vitam morte? quæve genitis quies vnam, si in sublimi sensu animæ manet, inter inferos vmbræ? Perdit profecto ista dulcedo credulitasque præcipuum naturæ bonum mortem, ac duplicat obitus, si dolere etiam post futuri æstimatione euenit. Etenim si dulce viuere, cui potest esse vixisse? At quanto facilius certiusque, sibi quenque credere, ac specimen securitatis antegenitali sumere experimento.

Quæ quis inuenerit in vita.

CAP. LVI.

Consentaneum videtur, priusquam digrediamur à natura hominum, indicare quæ cuiusque inuenta sunt. Emere ac vendere instituit Liber pater. Idem diadema, regum in signe, & triumphum inuenit. Ceres frumenta, cum antea glande vesceretur. Eadem molere & conficere in Attica, Italia, & Sicilia: ob id Dea iudicata. Eadem prima leges dedit: vt alij putauere, Rhadamanthus. Literas semper arbitror Assyrias fuisse: sed alij apud Ægyptios à Mercurio, vt Gellius: alij apud Syros repertas volunt. Vtique in Græciam intulisse è Phœnice Cadmum sedecim numero. Quibus Troiano bello Palamedem adiecisse quatuor hac figura $\Theta \Xi \Phi \chi$. Totidem post eum Simonidem Melicum. $Z H \Psi \Omega$: quarum omnium vis in nostris recognoscitur. Aristoteles x & $v i i j$. priscas fuisse: $A B \Gamma \Delta E Z I K A M N O P P R \Sigma T Y \Phi$: & duas ab Epicharmo additas Θx , quàm à Palamede mauult. Anticlides in Ægypto inuenisse quendam nomine Menona tradit xv. annis ante Phoroneum antiquissimum Græciæ regem: idq; monumentis approbare conatur. E diuerso Epigenes, apud Babylonios dccxx. annorum obseruationes siderum cœtilibus laterculis inscriptas docet, grauis autor in primis: qui minimū, Berofus & Critodemus, cccc.lxxx. annorum. Ex quo apparet æternus literarum vsus. In Latium eas attulerunt Pelasgi Laterarias, ac domos constituerunt primi Euryalus & Hyperbius fratres Athenis: antea specus erant pro domibus. Gellio Doxius Cæli filius, lutei ædificij inuentor placet, exemplo sumpto ab hirundinum nidis. Oppidum Cecrops à se appellauit Cecropiam, quæ nunc est arx Athenis. Aliqui Argos à Phoroneo rege antea conditum volunt: quidam & Sicyonem. Ægyptij multo antea apud ipsos Diospolin. Tegulas inuenit Cinyra Agriopæ filius, & metalla æris, vtrūque in insula Cypro: Item forcipem,^c marculum, vectem, incudem. Putcos Danaus, ex Ægypto aduectus in Græciam, quæ vocabatur Argos Dipson. Lapidinas Cadmus Thebis, aut (vt Theophrastus) in Phœnice. Thrason muros. Turres, vt Aristoteles, Cyclopes: Tirynthij, vt Theophrastus. Ægyptij textilia: inficere lanas Sardibus Lydi. Fusos in lanificio Closter filius Arachnes: linum

^a Per seque materia?^b Alia sic. Ac duplicat obituri dolorem etiam post futuri æstimatione.^c T. marii.

& retia Arachne, Fulloniam artem Nicias Megarensis. Sutrnam Boëthius. Medicinam Ægyptij apud ipsos volunt repertam: alij per Arabum, Babylonis & Apollinis filium: Herbariam & medicamentariam à Chirone, Saturni & Phylliræ filio. Aes conflare & temperare, Aristoteles Lydum Scythen monstrasse, Theophaustus Delam Phrygem putat. Ærariam fabricam alij Chalybas, alij Cyclopos. Ferrum Hesiodus in Creta eos, qui vocati sunt Dactyli Idæi. Argentum inuenit Erichthonius Atheniensis, vt alij, Æacus. Auri metalla & conffaturam, Cadmus Phœnix ad Pangæum montem: vt alij, Thoas & Eacelis in Panchara: aut Sol Oceani filius, cui Gellius medicinæ quoque inuentionem & mellis assignat. Plumbum ex Cassiteride insula primus apportauit Midacritus. Fabricam ferrariam inuenere Cyclopes. Figlinas Corœbus Atheniensis. In iis orbem Anacharsis Scythes, vt alij, Hyperbios Corinthius. Fabricam materiariâ Dædalus, & in ea ferram, asciam, perpendiculum, terebram, glutinum, Ichthyocollam: normam autem, & libellam, & tornum, & clauem Theodorus Samius. Mensuras & pondera, Phidon Argiuis: aut Palamedes, vt maluit Gellius. Ignem è silice Pyrodes Cilicis filius: eundem asseruare in ferula, Prometheus. Vehiculum cum quatuor rotis Phryges. Mercaturas Pœni. Culturas vitium & arborum Eumolpus Atheniensis. Vinum aqua misceri Staphylus Sileni filius. Oleum & trapetas Ariistæus Atheniensis. Idem mella. Bouem & aratrum Buzyges Atheniensis, vt alij Triptolemus. Regiam ciuitatem Ægyptij, popularem Attici. Post Theseum tyrannus primus fuit Phalaris Agrigenti. Seruitium inuenere Lacedæmonij. Iudicium capitis in Ariopago primum actum est. Prælium Afri contra Ægyptios primum fecere fustibus, quos vocant phalanges. Clypeos inuenerunt Prætus & Acrisius inter se bellantes, siue Chalcus Athamantis filius. Loricam Midias Messenius. Galeam, gladium, hastam Lacedæmonij. Ocreas & Cristas Cares. Arcum & sagittam Scythen Iouis filium, alij sagittas Persen Persei filium inuenisse dicunt: lanceas Ætolos, iaculum cum amento Ætolum Martis filium. Hastas velitares Tyrrenum, pilumque: Penthefileam Amazonem securim. Piseum venabula, & in tormentis scorpionem Cretas, catapultam Syros, Phœnicas ballistam & fundam. Æneam tubam Piseum Tyrrenum. Testudines Artemoné Clazomenium. Equum (qui nunc aries appellatur) in muralibus machinis Epeum ad Troiam. Equo vehi Bellerophontem. Frænos & strata equorum Pelethronium. Pugnare ex equo Thessalos, qui Centauri appellati sunt, habitantes secundum Pelium montem. Bigas primum iunxit Phrygum natio, quadrigas Erichthonius. Ordinem exercitus, signi dationem, tesseras, vigilias Palamedes inuenit Troiano bello. Specularem significationem eodem Sinon. Inducias Lycanor. Fœdera Theseus. Auguria ex auibus Car: à quo Caria appellata. Adiecit ex cæteris animalibus Orpheus. Aruspicium Delphus, ignispicia Amphiaras, auspicia auium Tiresias Thebanus. Interpretationem ostentorum & somniorum Amphictyon. Astrologiam Atlas Libyæ filius, vt alij, Ægyptij: vt alij, Assyrij. Sphæram in ea Milesius Anaximander. Ventorum rationem Æolus Hellenis filius. Musicam Amphion. Fistulam & monaulum Pan Mercurij: obliquam tibiam Midas in Phrygia: geminas tibias Marsyas in eadem gente, Lydios modulos Amphion: Dorios Thamyras Thrax: Phrygios Marsyas Phryx: Citharam Amphion: vt alij, Orpheus: vt alij, Linus. Septem chordis additis Terpander. Octauam Simonides addidit: nonam Timotheus. Cithara sine voce cecinit Thamyras primus: cum cantu Amphion: vt alij, Linus. Citharœdica carmina composuit Terpander. Cum tibiis canere voce Trœzenius Dardanus instituit. Saltationem armatam Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtranque in Creta. Versum heroicum Pythio oraculo debemus. De poëmatum origine magna quæstio est. Ante Troianum bellum probantur fuisse. Prosam orationem condere Pherecydes Syrius instituit, Cyri regis ætate. Historiam Cadmus Milesius. Ludos gymnicos in Arcadia Lycaon: funebres Acastus in Iolco: post eum Theseus in Isthmo. Hercules Olympiæ athleticam: Pythus pilam lusoriam, Gyges Lydius picturam in Ægypto: in Græcia verò Euchir Dædali cognatus, vt Aristoteli placet: vt Theophrasto, Polygnotus Atheniensis. Naue primus in Græciam

a T. Cæcus.

b lithocollâ,

c Diodorus

lib. 5. Aristæu

hunc olei &

mellis reperto-

rem in ea par-

te Africa natu

tradit, que de

nomine matris

eius dicta est

Cyrenaica, Quo

sit, vt & hic

nonnulli, Cy-

renensis, le-

gere maluit

quam Athe-

niensis.

d T. Sicilius,

Græciam
bro inter
tasse in
co Occa
ga nau
Samyr
thraos
les Cart
nagoras
institui
trium A
qui Try
nenses,
in nauig
antenna
teâ ex p
Eupalan
admini
mus H
10 G Ent
tur.
V Eter
la an
theca, cu
S Que
cilia v
adducen
quotidie
T Erti
à qu
tigit. Du
ctus est
Græcost
suprema
lum. Pr
40 Pyrrho
suo vota
gnificat
statutu
lerio M
de Papy
ras eius
cum L.
opera g
mum l
50 etium a
Roman

Græciam ex Ægypto Danaus aduenit: antè ratibus nauigabatur, inuentis in mari Ru-
bro inter infulas à rege Erythra. Reperiuntur, qui Myfos & Troianos priores excogi-
tasse in Hellefpono putent, cum transfirent aduersus Thracas. Etiam nunc in Britanni-
co Oceano vitiles corio circumsutæ fiunt: in Nilo ex papyro, & scirpo, & arundine. Lon-
ga naue Iasonem primum nauigasse, Philostephanus autor est: Egeſias Paralum: Ctesias
Samyram: Saphanus Semiramis: Archimachus Ægæonem: Biremem Damastes Ery-
thraeos fecisse: triremem Thucydides Aminoclen Corinthium: quadriremem Aristote-
les Carthaginienſes. Quinqueremem instituit Neſichthon Salaminius: ſex ordinum Xe-
nagoras Syracuſius: ab ea ad decemremem Mneſigetom. Alexandrum Magnum ferunt
10 inſtituiſſe ad xij. ordines. Philoſtephanus Ptolæmeum Soterem ad quindecim: Deme-
trium Antigoni ad xxx. Ptolæmæum Philadelphum ad xl. Ptolæmæum Philopatorem,
qui Tryphon cognominatus eſt ad l. Onerariam Hippus Tyrius inuenit, lembum Cyre-
nenſes, cymbam Phœnices, ^a celocem Rhodij, ^b cercuron Cyprij. Siderum obſeruationem
in nauigando Phœnices, remum Copæ, latitudinem eius Plateæ, vela Icarus, malum &
antennam Dædalus: Hippagum Samij, aut Pericles Athenienſis: teſtas longas Thafij: an-
teà ex prora tantum & puppi pugnabatur. ^c Roſtra addidit Piſeus: Tyrrheni anchoram:
Eupalamus eandem bidentem: Anachariſis harpagonas: & manus Pericles Athenienſis,
admicula gubernandi Typhis. Claſſe princeps depugnauit Minos. Animal occidit pri-
mus Hyperbius Martis filius, Prometheus bouem.

In quo primus gentium conſenſus.

CAP. LVII.

20 **G**entium conſenſus tacitus primus omnium conſpirauit, ^d vt Ionum literis vteren-
tur.

De literis antiquis.

CAP. LVIII.

Veteres Græcas fuiſſe eaſdem penè, quæ nunc ſunt Latine, indicio erit Delphica tabu-
la antiqui æris, quæ eſt hodie in Palatio, dono principum Mineruæ dicata in biblio-
theca, cum inſcriptione tali, *Ναυσιπλάτης τρισημένου Αθηναίως κόρα καὶ ἀθηνῶν ἀνέτηκεν.*

Quando primum tonſores Roma.

CAP. LIX.

30 **S**equens gentium conſenſus in tonſoribus fuit, ſed Romanis tardior. In Italiam ex Si-
cilia venire poſt Romam conditam anno quadringenteſimo quinquageſimo quarto,
adducente P. Ticinio Mena, vt autor eſt Varro: antè intonſi fuere. Primus omnium radi
quotidie inſtituit Africanus: ſequens Diuus Auguſtus cultris ſemper vſus eſt.

Quando primum horologia.

CAP. LX.

40 **T**ertius conſenſus fuit in horarum obſeruatione, iam hic rationi accedens. Quando &
à quo in Græcia reperta, diximus in ſecundo volumine. Serius etiã hoc Romæ con-
tigit. Duodecim tabulis Ortus tantum & Occaſus nominantur: poſt aliquot annos adie-
ctus eſt & Meridies, Accenſo Conſulum id pronuntiante, ^e cum Curio inter Roſtra &
Græcoſtaſim proſpexiſſet talem Solem. ^f A columna ænea ad carcerem inclinato ſidere,
ſupremam pronuntiabat. Sed hoc ſerenis tantum diebus vſque ad primum Punicum bel-
lum. Princeps Romanis ſolarium horologiũ ſtatuiffe, ante duodecim annos, quàm cum
50 Pyrrho bellatum eſt, ad ædem Quirini, L. Papyrius Curſor, cum eandem dedicaret, à patre
ſuo votam, à Fabio Veſtali proditur. Sed neque facti horologij rationem vel artificem ſi-
gnificat, nec vnde translatum ſit, aut apud quem ſcriptum id inuenerit. M. Varro primum
ſtatutum in publico ſecundum Roſtra in columna tradit, bello Punico primo, à M. Va-
lerio Meſſala Conſule Catana capta in Sicilia: deportatum inde poſt xxx. annos, quàm
de Papyriano horologio traditur, anno vrbiſ cccc lxxvij. nec congruebant ad ho-
ras eius lineæ: paruerunt tamen eis annis vndecentum, donec Q. Marcius Philippus, qui
cum L. Paulo fuit Cenſor, diligentius ordinatum iuxta poſuit: idq; munus inter Cenſoria
opera gratiſſimè acceptum eſt. Etiam tum tamè nubilo incertæ fuere horæ vſq; ad proxi-
mum luſtrum. Tunc Scipio Naſica collega Lænatis, primus aqua diuiſit horas æquè no-
60 ctium ac dierum. Idque horologium ſub tecto dicauit, anno vrbiſ dxcv. Tamdiu populi
Romani indiſcreta lux fuit. Nunc reuertamur ad reliqua animalia, primumq; terreſtria.

^a T. celeſten
^b T. Coryceat

^c Melius alia
verborum in-
terpunctione:
Roſtra addi-
dit Piſeus
Tyrrhenus:
anchoram Eu-
palamus: eã-
dem bibentem
Anachariſis:
harpagonas
& manus
Pericles A-
thenienſis

^d Et. n. & ſu-
pra meminifſe
Plinius hoc ip-
ſo ſcripſit, de Pæ-
ſo Tyrrhenio.
^e Hor. vlti-
teris veteribus.

^e T. Cum à
Curia inter Ro-
ſtra & Græ-
coſtaſim pro-
ſpexiſſet Solem
à columna
Mena ad car-
cerem.
^f Vetus cod.
A columna
Mena, cuius
columnæ me-
minifſe & Pó-
prijus Feſtus
in diſtione
Meniana.